

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SPLOŠNEGA SODIŠČA (četrti razširjeni senat)

z dne 9. novembra 2022 *

„Konkurenca – Omejevalni sporazumi – Trg jekla za armiranje betona – Odločba o ugotovitvi kršitve člena 65 PJ na podlagi Uredbe (ES) št. 1/2003 po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ – Določanje cen – Omejevanje in nadzor proizvodnje in prodaje – Odločba, sprejeta po razglasitvi ničnosti prejšnjih odločb – Ponovno zaslišanje ob prisotnosti organov držav članic, pristojnih za konkurenco – Pravica do obrambe – Načelo dobrega upravljanja – Razumno trajanje postopka – Obveznost obrazložitve“

V zadevi T-655/19,

Ferriera Valsabbia SpA s sedežem v Odolu (Italija),

Valsabbia Investimenti SpA s sedežem v Odolu,

ki ju zastopajo D. Fosselard, D. Slater in G. Carnazza, odvetniki,

tožeči stranki,

proti

Evropski komisiji, ki jo zastopajo P. Rossi, G. Conte in C. Sjödin, agenti, skupaj s P. Manzinijem, odvetnikom,

tožena stranka,

zaradi predloga na podlagi člena 263 PDEU za razglasitev ničnosti Sklepa Komisije C(2019) 4969 final z dne 4. julija 2019 v zvezi s kršitvijo člena 65 Pogodbe ESPJ (zadeva AT.37956 – Jeklo za armiranje betona) v delu, v katerem je ugotovljeno, da sta tožeči stranki kršili to določbo, in v katerem jima je naloženo solidarno plačilo globe v višini 5,125 milijona EUR,

SPLOŠNO SODIŠČE (četrti razširjeni senat),

ob posvetovanju v sestavi S. Gervasoni, predsednik, L. Madise, P. Nihoul (poročevalec), sodnika, R. Frendo, sodnica, in J. Martín y Pérez de Nanclares, sodnik,

sodni tajnik: J. Palacio González, glavni administrator,

na podlagi pisnega dela postopka in obravnave z dne 2. junija 2021

* Jezik postopka: italijanščina.

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje

- 1 Tožeči stranki, družbi Ferriera Valsabbia SpA in Valsabbia Investimenti SpA, sta družbi italijanskega prava, ki sta 1. marca 2000 nastali po delitvi družbe Ferriera Valsabbia SpA, družbe italijanskega prava, dejavne v sektorju jekla za armiranje betona od leta 1954. Operativni del zadnjenavedene je bil prenesen na družbo Enifer Srl, ki je prevzela firmo Ferriera Valsabbia. Družba Valsabbia Investimenti nadzira 100 % kapitala sedanje družbe Ferriera Valsabbia.

Prva odločba Komisije (2002)

- 2 Komisija Evropskih skupnosti je med oktobrom in decembrom 2000 v skladu s členom 47 PJ opravljala preverjanja pri italijanskih podjetjih, ki proizvajajo jeklo za armiranje betona, vključno s tožečima strankama, in pri združenju podjetij, Federazione imprese siderurgiche italiane (združenje italijanskih jeklarskih podjetij, v nadaljevanju: Federacciai). Nanje je naslovila tudi zahteve za informacije na podlagi te določbe.
- 3 Komisija je 26. marca 2002 začela postopek na podlagi člena 65 PJ in v skladu s členom 36 PJ podala ugotovitve o možnih kršitvah (v nadaljevanju: obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah), ki so bile med drugim vročene tožečima strankama. Ti sta na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah odgovorili 14. maja 2002.
- 4 Zaslišanje strank v upravnem postopku je potekalo 13. junija 2002.
- 5 Komisija je 12. avgusta 2002 istim naslovnikom poslala ugotovitve o dodatnih možnih kršitvah (v nadaljevanju: dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah) na podlagi člena 19(1) Uredbe Sveta št. 17 z dne 6. februarja 1962, Prve Uredbe o izvajanju členov [81] in [82 ES] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 3). V njem je pojasnila svoje stališče glede nadaljevanja postopka po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ 23. julija 2002. Tožeči stranki sta na dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah odgovorili 20. septembra 2002.
- 6 Ponovno zaslišanje strank v upravnem postopku je ob prisotnosti organov držav članic, pristojnih za konkurenco, potekalo 30. septembra 2002. Nanašalo se je na predmet dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, in sicer na pravne posledice prenehanja veljavnosti Pogodbe ESPJ za nadaljevanje postopka.
- 7 Po koncu upravnega postopka je Komisija sprejela Odločbo C(2002) 5087 final z dne 17. decembra 2002 v zvezi s postopkom izvajanja člena 65 PJ (COMP/37.956 – jeklo za armiranje betona) (v nadaljevanju: odločba iz leta 2002), naslovljeno na združenje Federacciai in osem podjetij, vključno s tožečima strankama. Z njo je ugotovila, da so zadnjenavedena med decembrom 1989 in julijem 2000 izvajala enoten, kompleksen in trajajoč omejevalni sporazum na italijanskem trgu jekla za armiranje betona v palicah ali zvitkih (v nadaljevanju: jeklo za armiranje betona), katerega cilj oziroma posledica sta bila določitev cen in omejevanje ali nadzor proizvodnje ali prodaje, kar je v nasprotju s členom 65(1) PJ. Na podlagi tega je tožečima strankama solidarno naložila globo v znesku 10,25 milijona EUR.

- 8 Tožeči stranki sta 5. marca 2003 pri Splošnem sodišču vložili tožbo zoper odločbo iz leta 2002. Splošno sodišče je navedeno odločbo razglasilo za nično v zvezi s tožečima strankama (sodba z dne 25. oktobra 2007, SP in drugi/Komisija, T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 in T-98/03, EU:T:2007:317) in drugimi podjetji, na katera je bila naslovljena, ker uporabljena pravna podlaga, to je člen 65(4) in (5) PJ, ob sprejetju odločbe ni bila več veljavna. Zato Komisija na podlagi teh določb ni bila pristojna za ugotovitev in sankcioniranje kršitve člena 65(1) PJ po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ. Splošno sodišče ni preučilo drugih vidikov te odločbe.
- 9 Odločba iz leta 2002 je postala dokončna v zvezi z združenjem Federacciai, ki ni vložilo tožbe pri Splošnem sodišču.

Druga odločba Komisije (2009)

- 10 Komisija je z dopisom z dne 30. junija 2008 tožeči stranki in druga zadevna podjetja obvestila o svoji nameri, da sprejme novo odločbo, pri čemer bo popravila uporabljeno pravno podlago. Poleg tega je pojasnila, da bo navedena odločba temeljila na dokazih, predstavljenih v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah in dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Tožeči stranki sta na poziv Komisije 4. septembra 2008 predložili pisna stališča.
- 11 Komisija je 30. septembra 2009 sprejela novo Odločbo C(2009) 7492 final v zvezi s postopkom po členu 65 Pogodbe ESPJ (Zadeva COMP/37.956 – Jeklo za armiranje betona, ponovno sprejetje), naslovljeno na ista podjetja kot odločba iz leta 2002, vključno s tožečima strankama. Ta odločba je bila sprejeta v skladu s postopkovnimi pravili Pogodbe ES in Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101] in [102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205). Temeljila je na elementih iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah in dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ter je v bistvu povzemala vsebino in ugotovitve odločbe iz leta 2002. Zlasti je znesek globe, ki je bila solidarno naložena tožečima strankama, v višini 10,25 milijona EUR ostal nespremenjen.
- 12 Komisija je 8. decembra 2009 sprejela sklep o spremembi, v Prilogi h kateremu so bile razpredelnice s prikazom sprememb cen, izpuščene iz odločbe z dne 30. septembra 2009, in s katerim so bile popravljene oštevilčene napotitve na te razpredelnice v osmih opombah.
- 13 Tožeči stranki sta 17. februarja 2010 pri Splošnem sodišču vložili tožbo zoper odločbo Komisije z dne 30. septembra 2009, kakor je bila spremenjena (v nadaljevanju: odločba iz leta 2009). Splošno sodišče je 9. decembra 2014 to tožbo zavrnilo (sodba z dne 9. decembra 2014, Ferriera Valsabbia in Valsabbia Investimenti/Komisija, T-92/10, neobjavljena, EU:T:2014:1032). Splošno sodišče je odločbo iz leta 2009 razglasilo za delno nično v zvezi z nekim drugim naslovnikom, znižalo znesek globe, naložene dvema drugima naslovnikoma, in zavrnilo druge vložene tožbe.
- 14 Tožeči stranki sta 20. februarja 2015 vložili pritožbo zoper sodbo z dne 9. decembra 2014, Ferriera Valsabbia in Valsabbia Investimenti/Komisija (T-92/10, neobjavljena, EU:T:2014:1032). Sodišče je s sodbo z dne 21. septembra 2017, Ferriera Valsabbia in drugi/Komisija (C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:717), razveljavilo navedeno sodbo Splošnega sodišča ter odločbo iz leta 2009 med drugim v zvezi s tožečima strankama.
- 15 Sodišče je v sodbi z dne 21. septembra 2017, Ferriera Valsabbia in drugi/Komisija (C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:), razsodilo, da je, če je odločba sprejeta na podlagi Uredbe št. 1/2003, potrebno, da je postopek, ki pripelje do te odločbe, v skladu s procesnimi pravili iz te uredbe in

Uredbe Komisije (ES) št. 773/2004 z dne 7. aprila 2004 v zvezi z vodenjem postopkov Komisije v skladu s členoma [101] in [102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 3, str. 81), čeprav je bil ta postopek začel pred začetkom njene veljavnosti.

- 16 Vendar je Sodišče ugotovilo, da v obravnavani zadevi zaslišanja z dne 13. junija 2002, ki se je edino nanašalo na vsebino postopka, ni mogoče šteti za skladno s postopkovnimi zahtevami v zvezi s sprejetjem odločbe na podlagi Uredbe št. 1/2003, ker na njem niso sodelovali organi držav članic, pristojni za konkurenco.
- 17 Sodišče je ugotovilo, da je Splošno sodišče s tem, da je razsodilo, da Komisiji pred sprejetjem odločbe iz leta 2009 ni bilo treba organizirati ponovnega zaslišanja, ker so podjetja že imela možnost zaslišanja na zaslišanjih 13. junija in 30. septembra 2002, napačno uporabilo pravo.
- 18 Sodišče je v sodbi z dne 21. septembra 2017, Ferriera Valsabbia in drugi/Komisija (C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:717), opozorilo na to, da se na zahtevo zadevnih strank opravi zaslišanje, na katero so povabljeni organi držav članic, pristojni za konkurenco, pri čemer njegova opustitev pomeni kršitev bistvenih določb postopka.
- 19 Sodišče je odločilo, da ta pravica, določena v Uredbi št. 773/2004 ni bila spoštovana, zato podjetju, katerega pravica je bila tako kršena, ni treba dokazati, da je ta kršitev lahko v njegovo škodo vplivala na potek postopka in vsebino sporne odločbe.
- 20 Sodišče je razveljavilo tudi druge sodbe Splošnega sodišča z dne 9. decembra 2014, v katerih je to odločalo o zakonitosti odločbe iz leta 2009, ter to odločbo iz istih razlogov v zvezi s štirimi drugimi podjetji razglasilo za nično. Odločba iz leta 2009 pa je postala dokončna za podjetja, na katera je bila naslovljena in ki niso vložila pritožb zoper navedene sodbe.

Tretja odločba Komisije (2019)

- 21 Komisija je tožeči stranki z dopisom z dne 15. decembra 2017 obvestila o svoji nameri, da nadaljuje upravni postopek in v tem okviru organizira ponovno zaslišanje strank v navedenem postopku ob prisotnosti organov držav članic, pristojnih za konkurenco.
- 22 Tožeči stranki sta z dopisom z dne 1. februarja 2018 predložili stališča, v katerih sta izpodbijali pooblastila Komisije, da nadaljuje upravni postopek, in s tem zadnjenavedeno pozvali, naj tega postopka ne nadaljuje.
- 23 Komisija je 23. aprila 2018 opravila ponovno zaslišanje v zvezi z vsebino postopka, na katerem so ob prisotnosti organov držav članic, pristojnih za konkurenco, in pooblaščenca za zaslišanje sodelovali tožeči stranki in tri druga podjetja, na katera je bila naslovljena odločba iz leta 2009.
- 24 Komisija je 19. novembra 2018 ter 18. januarja in 6. maja 2019 tožečima strankama poslala tri zahteve za informacije glede njunega prometa.
- 25 Komisija je 4. julija 2019 sprejela Sklep C(2019) 4969 final o postopku v skladu s členom 65 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo (zadeva AT.37956 – Jeklo za armiranje betona) (v nadaljevanju: izpodbijani sklep), naslovljen na pet podjetij, v zvezi s katerimi je bila odločba iz leta 2009 razglašena za nično, in sicer poleg tožečih strank družbe Alfa Acciai

SpA, Feralpi Holding SpA (nekdanji Feralpi Siderurgica SpA in Federalpi Siderurgica SRL), Partecipazioni Industriali SpA (nekdanja Riva Acciaio SpA, nato Riva Fire SpA, v nadaljevanju: Riva) in Ferriere Nord SpA.

- 26 Komisija je v izpodbijanem sklepu ugotovila enako kršitev, kot je bila tista v odločbi iz leta 2009, pri čemer pa je globe, naložene podjetjem, na katere je bil sklep naslovljen, zaradi trajanja postopka znižala za 50 %. S členom 2 izpodbijanega sklepa je tako tožečima strankama solidarno naložila globo v znesku 5,125 milijona EUR.
- 27 Tožečima strankama je bila 8. julija 2019 vročena nepopolna različica izpodbijanega sklepa, ki je vseboval le neparne strani.
- 28 Tožečima strankama je bila 18. julija 2019 vročena popolna različica izpodbijanega sklepa.

Postopek in predlogi strank

- 29 Tožeči stranki sta 27. septembra 2019 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložili to tožbo.
- 30 Splošno sodišče je na predlog četrtega senata na podlagi člena 28 Poslovnika odločilo, da zadevo dodeli razširjenemu senatu.
- 31 Na predlog sodnika poročevalca je Splošno sodišče (četrti razširjeni senat) odločilo, da začne ustni del postopka, in v okviru ukrepov procesnega vodstva iz člena 89 Poslovnika strankam postavilo pisna vprašanja in jih pozvalo, naj predložijo dokumente. Stranke so odgovorile na ta vprašanja in predložile dokumente v roku, ki ga je določilo Splošno sodišče.
- 32 Z odločbo predsednika četrtega senata Splošnega sodišča z dne 16. aprila 2021 sta bili zadevi T-655/19 in T-656/19 združeni za ustni del postopka v skladu s členom 68 Poslovnika.
- 33 Stranke so na obravnavi 2. junija 2021 podale ustne navedbe ter odgovore na pisna in ustna vprašanja Splošnega sodišča.
- 34 Tožeči stranki Splošnemu sodišču predlagata, naj:
- izpodbijani sklep razglasi za ničen v delu, v katerem se nanaša nanju;
 - Komisiji naloži plačilo stroškov.
- 35 Komisija Splošnemu sodišču predlaga, naj:
- tožbo zavrne;
 - tožečima strankama naloži plačilo stroškov.

Pravo

- 36 Tožeči stranki v utemeljitev tožbe navajata štiri tožbene razloge:
- prvi se nanaša na kršitev postopkovnih pravil na zaslišanju 23. aprila 2018, ki naj bi povzročila kršitev pravice do obrambe;
 - drugi na nezakonito zavrnitev Komisije, da bi pred sprejetjem izpodbijanega sklepa preverila združljivost tega sprejetja z načelom razumnega trajanja postopka;
 - tretji in deloma četrti na kršitev načela razumnega trajanja postopka;
 - četrti na kršitev obveznosti obrazložitve in na očitne napake pri presoji.

Prvi tožbeni razlog: kršitev pravice do obrambe in postopkovnih pravil na zaslišanju 23. aprila 2018

- 37 Tožeči stranki trdita, da je bil izpodbijani sklep sprejet po koncu postopka, ki so ga zaznamovale nepravilnosti pri organizaciji zaslišanja po izdaji sodbe z dne 21. septembra 2017, Ferriera Valsabbia in drugi/Komisija (C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:717).
- 38 Natančneje, tožeči stranki navajata tri očitke v zvezi z nepristranskostjo, ki se zahteva od svetovalnega odbora, odsotnostjo pomembnih akterjev na zaslišanju 23. aprila 2018 in to, da Komisija ni mogla odpraviti postopkovne napake, ki jo je grajalo Sodišče, Komisija pa vse te očitke izpodbija.

Zaslišanje, organizirano po nadaljevanju upravnega postopka

- 39 Najprej je treba opozoriti, da je Sodišče v sodbi z dne 21. septembra 2017, Ferriera Valsabbia in drugi/Komisija (C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:717, točke od 42 do 47), Komisiji očitalo, da tožecima strankama ni dala možnosti, da bi predstavili svoje trditve na zaslišanju, ki bi se nanašalo na vsebino zadeve, ob prisotnosti organov držav članic, pristojnih za konkurenco.
- 40 Sodišče je nato ugotovilo, da bi bilo treba tako opredeljeno napako preučiti kot kršitev bistvenih določb postopka, ki je vplivala na postopek, ne glede na škodljive posledice, ki bi lahko nastale za tožeči stranki (sodba z dne 21. septembra 2017, Ferriera Valsabbia in drugi/Komisija, C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:717, točke od 48 do 50).
- 41 Komisija je po preučitvi sodbe z dne 21. septembra 2017, Ferriera Valsabbia in drugi/Komisija (C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:717), menila, da bi se upravni postopek zoper ostala podjetja, na katera se nanaša, lahko nadaljeval, če bi bila ta napaka odpravljena (točka 15 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 42 Komisija je z dopisom z dne 15. decembra 2017 zadevnim podjetjem sporočila, da želi nadaljevati upravni postopek od trenutka, ko je prišlo do napake, ki jo je ugotovilo Sodišče, torej od zaslišanja.

- 43 V dopisu z dne 15. decembra 2017 je Komisija zadevna podjetja pozvala, naj se pisno opredelijo, če to želijo, ali bodo sodelovala pri ponovnem zaslišanju, ki naj bi bilo v zvezi z vsebino zadeve organizirano ob prisotnosti organov držav članic, pristojnih za konkurenco, v skladu z veljavnimi predpisi.
- 44 Komisija je po tem, ko je prejela odgovore zadevnih podjetij, 23. aprila 2018 organizirala ponovno zaslišanje ob prisotnosti organov držav članic, pristojnih za konkurenco.

Izvršitev ničnostnih sodb

- 45 Opozoriti je treba, da člen 266(1) PDEU določa, da mora institucija, katere akt je bil razglašen za ničen, sprejeti ukrepe, potrebne za izvršitev sodbe Sodišča.
- 46 Institucije morajo, da bi se ravnale po ničnostni sodbi in jo v celoti izvršile, upoštevati ne le izrek sodbe, temveč tudi obrazložitev, ki jo utemeljuje v smislu, da je nujno potrebna za določitev točnega smisla o tem, o čemer je bilo razsojeno v izreku (glej v tem smislu sodbo z dne 6. julija 2017, Francija/Komisija, T-74/14, neobjavljena, EU:T:2017:471, točka 45 in navedena sodna praksa).
- 47 Razglasitev ničnosti akta, s katerim se konča upravni postopek, ne vpliva na vse faze pred njegovim sprejetjem, ampak samo na tiste, na katere se nanaša obrazložitev glede vsebine ali postopka, ki utemeljuje razglasitev ničnosti (glej v tem smislu sodbo z dne 6. julija 2017, Francija/Komisija, T-74/14, neobjavljena, EU:T:2017:471, točka 47 in navedena sodna praksa).
- 48 Zato se postopek, s katerim se želi nadomestiti akt, ki je bil razglašen za ničen, načeloma lahko nadaljuje od faze, ki ni bila zakonita (glej v tem smislu sodbi z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582, točka 73, in z dne 6. julija 2017, Francija/Komisija, T-74/14, neobjavljena, EU:T:2017:471, točka 46 in navedena sodna praksa).
- 49 Ker je bil v obravnavani zadevi akt razglašen za ničen po kršitvi bistvenih določb postopka pri organizaciji zaslišanja (sodba z dne 21. septembra 2017, Ferriera Valsabbia in drugi/Komisija, C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:717), je Komisija lahko nadaljevala postopek od te faze, kar je tudi storila.
- 50 Očitke tožečih strank, ki sta jih navedli v podporo prvemu tožbenemu razlogu, je treba preučiti v tem okviru.

Prvi očitek, ki se nanaša na zahtevo po nepristranskosti svetovalnega odbora

- 51 Tožeči stranki trdita, da posvetovanje s svetovalnim odborom ni bilo ustrezno, saj z ureditvijo organizacije zaslišanja, na katero bi morali biti povabljeni organi držav članic, pristojni za konkurenco, katerih predstavniki sestavljajo navedeni odbor, ni bila zagotovljena njihova nepristranskost v času, ko bi moral svetovalni odbor v skladu s predpisi podati svoje mnenje.

- 52 V zvezi s tem je treba opozoriti, da postopek za sprejetje odločb, ki temeljijo na členih 101 in 102 PDEU, v zvezi z vidiki, na katere se nanaša ta spor, ureja Uredba št. 1/2003:
- v skladu s členom 14(1) in (2) te uredbe se Komisija posvetuje z odborom, ki ga sestavljajo predstavniki organov, pristojnih za konkurenco v državah članicah, preden sprejme odločbo;
 - člen 14(3) navedene uredbe določa, da ta odbor da pisno mnenje o predhodnem osnutku odločbe Komisije;
 - člen 14(5) iste uredbe določa, da Komisija kar najbolj upošteva mnenje tega odbora, pri čemer ga obvešča o tem, na kakšen način je izpolnila to obveznost.
- 53 V zvezi z zaslišanjem so v Uredbi št. 773/2004 določena naslednja pravila:
- s členom 12 te uredbe se od Komisije zahteva, da strankam, na katere je naslovila ugotovitve o možnih kršitvah, da možnost, da predstavijo svoje dokazne razloge na ustnem zaslišanju, če tako zahtevajo v svojih pisnih vlogah;
 - člen 14(3) navedene uredbe določa, da se organi držav članic, ki so pristojni za konkurenco, povabijo, da se udeležijo ustnega zaslišanja.
- 54 V skladu s sodno prakso je posvetovanje s svetovalnim odborom bistvena določba postopka, katere kršitev vpliva na zakonitost sporne odločbe in povzroči njeno razglasitev ničnosti, če se ugotovi, da zaradi nespoštovanja pravil navedeni odbor ni mogel dati dobro informiranega mnenja (glej v tem smislu sodbo z dne 12. decembra 2018, *Servier in drugi/Komisija*, T-691/14, v pritožbenem postopku, EU:T:2018:922, točka 148 in navedena sodna praksa).
- 55 Tožeči stranki ne trdita, da pravila, navedena v točkah 52 in 53 zgoraj, niso bila spoštovana. Vendar menita, da glede na to, da so se organi držav članic, pristojni za konkurenco, udeležili zaslišanja 23. aprila 2018 in so nato dali svoje mnenje, niso bili v položaju, ki bi zagotavljal njihovo nepristranskost. Po navedbah tožečih strank so namreč ti organi, ko so dali to mnenje, poznali stališče Komisije in sodišč Evropske unije v odločbah in sodbah v zvezi s postopkom. Po eni strani navajata, da je Komisija pred sprejetjem izpodbijanega sklepa že dvakrat (leta 2002 in 2009) sprejela odločbo o sankciji, ne da bi se posvetovala z navedenimi organi glede v vsebine zadeve, ter po drugi strani, da je leta 2014 Splošno sodišče izdalo sodbo, s katero je potrdilo stališče Komisije. Po njunem mnenju so okoliščine, ki jih zaznamuje obstoj teh odločb in te sodbe, neizogibno vplivale na te organe tako, da ni bilo mogoče oblikovati povsem nepristranskega mnenja.
- 56 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je akt, kadar se razglasi za ničnega, izbrisan iz pravnega reda in se zanj šteje, da ni nikoli obstajal (glej v tem smislu sodbo z dne 13. decembra 2017, *Crédit mutuel Arkéa/ECB*, T-712/15, EU:T:2017:900, točka 42 in navedena sodna praksa), tudi če – kadar je posamičen – razglasitev ničnosti z nekaterimi pridržki koristi le strankam v postopku (glej sodbo z dne 8. maja 2019, *Lucchini/Komisija*, T-185/18, neobjavljena, EU:T:2019:298, točke od 33 do 37 in navedena sodna praksa).
- 57 Tako so sodbe Splošnega sodišča, ki so akti, ki jih je sprejela ena od institucij Unije, retroaktivno izbrisane iz sodnega reda, kadar so razveljavljene na podlagi pritožbe.

- 58 Čeprav je svetovalni odbor v obravnavani zadevi dal svoje mnenje po eni strani po tem, ko je Komisija sprejela odločbo iz leta 2002 in nato odločbo iz leta 2009, ter po drugi strani po tem, ko se je Splošno sodišče izreklo v sodbi z dne 9. decembra 2014, Ferriera Valsabbia in Valsabbia Investimenti/Komisija (T-92/10, neobjavljena, EU:T:2014:1032), pa sta bili ti odločbi, ker sta bili razglašeni za nični, in ta sodba, ker je bila razveljavljena, izbrisane iz pravnega reda Unije ter se v skladu z navedeno sodno prakso šteje, da nikoli niso obstajale.
- 59 V zvezi z domnevnim neobstojem nepristranskosti organov držav članic, pristojnih za konkurenco, zaradi katerega naj svetovalni odbor ne bi mogel oblikovati povsem nepristranskega mnenja, je treba opozoriti, da ima v skladu s členom 41 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) vsakdo med drugim pravico, da institucije Unije njegove zadeve obravnavajo nepristransko.
- 60 Zahteva po nepristranskosti, ki jo določa člen 41 Listine, po eni strani zajema subjektivno nepristranskost v smislu, da noben član zadevne institucije, ki vodi postopek v zadevi, ne sme biti pristranski in ne sme imeti osebnih predsodkov, ter objektivno pristranskost v smislu, da mora institucija zagotoviti primerna jamstva, da se v zvezi s tem izključi vsak upravičen dvom (glej sodbo z dne 11. julija 2013, Ziegler/Komisija, C-439/11 P, EU:C:2013:513, točka 155 in navedena sodna praksa).
- 61 V obravnavani zadevi se dvomi o nepristranskosti svetovalnega odbora, ko je dal svoje mnenje, saj naj bi po mnenju tožečih strank na stališče predstavnikov organov, ki sestavljajo navedeni odbor, lahko vplivalo dejstvo, da so bili ti organi seznanjeni s stališčem, ki ga je o zadevi po eni strani sprejela Komisija v odločbah iz leta 2002 in iz leta 2009 ter po drugi strani Splošno sodišče v sodbi z dne 9. decembra 2014, Ferriera Valsabbia in Valsabbia Investimenti/Komisija (T-92/10, neobjavljena, EU:T:2014:1032).
- 62 Vendar iz take seznanjenosti, tudi če bi bila ugotovljena, ne bi bilo mogoče sklepati na neobstoje nepristranskosti, ki bi lahko vplival na zakonitost izpodbijanega sklepa, razen če se ne dvomi o določbah Pogodbe, na podlagi katerih je mogoče nadomestiti akte, razglašene za nične, ne da bi bilo treba določiti, ali gre za subjektivno ali objektivno nepristranskost, ki jo v tem primeru izpodbijata tožeči stranki.
- 63 Morebitna seznanjenost s predhodno sprejeto rešitvijo, ki je po potrebi potrjena v sodbi Splošnega sodišča, ki jo je nato Sodišče razveljavilo na podlagi pritožbe, je namreč neločljivo povezana z obveznostjo, da se ugotovijo posledice razveljavitve. Odločitev, da bi seznanjenost s takim položajem sama po sebi lahko ovirala nadaljevanje postopka, bi sama po sebi vplivala na mehanizem razglasitve ničnosti, saj bi pomenila, da zadnjenavedeni ne pomeni le retroaktivnega izbrisa akta, ki je bil razglašen za ničnega, ampak tudi prepoved nadaljevanja postopka. To ne bi bilo združljivo s členom 266 PDEU, ki v primeru razglasitve ničnosti na podlagi člena 263 PDEU institucijam, organom, uradom ali agencijam Unije nalaga, da sprejmejo ukrepe, potrebne za izvršitev sodb, izdanih v zvezi z njimi, vendar jih ne odvezuje naloge zagotavljanja uporabe prava Unije na področjih, za katera so pristojni.
- 64 Očitek je treba torej zavrniti.

Drugi očitek, ki se nanaša na odsotnost pomembnih akterjev na zaslišanju 23. aprila 2018

- 65 Tožeči stranki trdita, da je Komisija po eni strani kršila različna pravila v zvezi z organizacijo zaslišanj ter da je po drugi strani storila napako, ker na zaslišanje 23. aprila 2018 ni povabila več subjektov, čeprav bi ti subjekti zaradi svoje pomembne vloge v zadevi organom držav članic, pristojnim za konkurenco, lahko posredovali informacije, na podlagi katerih bi ti lahko sprejeli svoje stališče ob popolnem poznavanju zadeve. Po mnenju tožečih strank je bila kršena njuna pravica do obrambe, ker nista mogli izkoristiti mnenja, ki bi ga ti organi podali na podlagi vseh dejstev, in sicer iz teh razlogov:
- na navedenem zaslišanju bi moralo sodelovati združenje Federacciai, prav tako pa tudi družba Leali SpA, ki je od takrat v stečaju, glede na osrednjo vlogo zadnjenavedenih pri vseh dejstvih, na katera se nanaša preiskava;
 - na navedenem zaslišanju bi morali sodelovati tudi družba Lucchini SpA, ki je prav tako v stečaju, in družba Riva pod izredno upravo, ki sta bili vodilni na trgu;
 - na navedenem zaslišanju bi morala sodelovati tudi družba Industrie Riunite Odolsei SpA (v nadaljevanju: IRO), ki sicer ni izpodbijala sodb z dne 9. decembra 2014, IRO/Komisija (T-69/10, neobjavljena, EU:T:2014:1030);
 - povabljeni bi moralo biti združenje Associazione Nazionale Sagomatori Ferro (nacionalno združenje železarskih podjetij, v nadaljevanju: Ansfer), saj je to združenje, ki predstavlja stranke zadevnih podjetij, kot tretja oseba sodelovalo na zaslišanju 13. junija 2002 in ob tej priložnosti izjavilo, da se obstoj sporazumov o omejevanju konkurence na trgu nikoli ni občutil.
- 66 Zato je treba preučiti, ali je Komisija pri organizaciji zaslišanja kršila pravilo, ki jo zavezuje, in ali je s tem ali kako drugače ovirala pravico tožečih strank do obrambe na zaslišanju 23. aprila 2018.
- 67 Na prvem mestu je treba opozoriti, da je udeležba na zaslišanju del procesnih pravic, na katerih kršitev se mora zaradi njihove subjektivnosti sklicevati podjetje ali tretja oseba, ki jih ima (glej v tem smislu sodbe z dne 1. julija 2010, ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni/Komisija, T-62/08, EU:T:2010:268, točka 186; z dne 12. maja 2011, Région Nord-Pas-de-Calais in Communauté d'agglomération du Douaisis/Komisija, T-267/08 in T-279/08, EU:T:2011:209, točka 77, in z dne 19. septembra 2019, Zhejiang India Pipeline Industry/Komisija, T-228/17, EU:T:2019:619, točka 36).
- 68 Tožeči stranki tako ne moreta uspešno zahtevati razglasitve ničnosti odločbe zgolj na podlagi dejstva, da so bile v obravnavani zadevi kršene procesne pravice tretjih oseb ali drugih strank.
- 69 Poleg tega je treba ugotoviti, da čeprav v praksi Komisije zaslišanja v okviru postopkov v zvezi z omejevalnimi sporazumi najpogosteje potekajo v kolektivni obliki, se v predpisih ne priznava pravica do kolektivnega zaslišanja podjetjem, na katera je bilo naslovljeno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 70 Nasprotno, člen 14(6) Uredbe št. 773/2004 določa, da se lahko vsaka oseba zasliši ločeno ali v navzočnosti drugih povabljenih oseb, pri čemer se upošteva pravni interes podjetij v zvezi z varovanjem njihovih poslovnih skrivnosti in drugih zaupnih podatkov (glej v tem smislu sodbo

z dne 15. marca 2000, Cimenteries CBR in drugi/Komisija, T-25/95, T-26/95, od T-30/95 do T-32/95, od T-34/95 do T-39/95, od T-42/95 do T-46/95, T-48/95, od T-50/95 do T-65/95, od T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 in T-104/95, EU:T:2000:77, točka 697).

- 71 Na drugem mestu je treba poleg spoštovanja pravic drugih oseb ali subjektov preučiti, ali je Komisija kršila pravila glede organizacije zaslišanj tako, da bi lahko ovirala obrambo tožečih strank.
- 72 V zvezi s tem je treba navesti, da je pravica do obrambe temeljna pravica, ki je sestavni del splošnih pravnih načel, katerih spoštovanje zagotavlja sodišče Unije. Tako spoštovanje v postopku pred Komisijo, katerega namen je naložiti globo podjetju zaradi kršenja pravil konkurence, zahteva, da ima zainteresirano podjetje ustrezno možnost izraziti svoje stališče o resničnosti in pomembnosti domnevnih dejstev in okoliščin ter o dokumentih, na katere se Komisija sklicuje v podporo svoji domnevi o obstoju kršitve Pogodbe. Na te pravice se nanaša člen 41(2)(a) in (b) Listine (glej sodbo z dne 25. oktobra 2011, Solvay/Komisija, C-109/10 P, EU:C:2011:686, točki 52 in 53 ter navedena sodna praksa).
- 73 V obravnavani zadevi sta tožeči stranki poudarili, da zaradi odsotnosti nekaterih subjektov svetovalni odbor ni mogel dati svojega mnenja na podlagi vseh dejstev. Če bi bili ti subjekti zaslišani, bi bila po njunem mnenju vsebina njegovega mnenja in posledično izpodbijanega sklepa lahko drugačna. To vprašanje je bilo predmet obsežne izmenjave mnenj med strankami, tako v pisni obliki kot na obravnavi.
- 74 V zvezi s tem je treba razlikovati med položajem podjetij, na katera sta bila naslovljena obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in izpodbijani sklep, položajem tretjih oseb, ki izkažejo zadosten interes, ter položajem drugih tretjih oseb.

– *Položaj podjetij, na katera sta bila naslovljena obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in izpodbijani sklep*

- 75 V skladu s členom 27(1) Uredbe št. 1/2003 se podjetjem ali podjetniškim združenjem, podrejenim postopkom, ki se vodijo, da priložnost za zaslišanje v zvezi z ugovori proti njim, preden se v zvezi z njimi sprejme sklep na podlagi člena 101 ali 102 PDEU. Sklepi Komisije v zvezi z njimi lahko temeljijo samo na očitkih, o katerih so zadevne stranke imele priložnost dati pojasnila.
- 76 S členom 12 Uredbe št. 773/2004 se od Komisije zahteva, da strankam, na katere je naslovila ugotovitve o možnih kršitvah, da možnost, da predstavijo svoje trditve na ustnem zaslišanju, če tako zahtevajo v svojih pisnih vlogah.
- 77 V obravnavani zadevi naj bi se torej člen 27(1) Uredbe št. 1/2003 in člen 12 Uredbe št. 773/2004 uporabljala za vsa podjetja, ki so sodelovala v omejevalnem sporazumu in za katera odločba iz leta 2002 ali odločba iz leta 2009 ni postala dokončna, vključno z družbo Riva.
- 78 Po navedbah tožečih strank je odsotnost družbe Riva z zaslišanja 23. aprila 2018 lahko prispevala k nepravilnosti postopka, saj je vplivala na okoliščine, v katerih bi lahko zagotovili svojo obrambo.
- 79 V zvezi s tem je treba navesti, da je, kot je navedeno v točkah 45 in 46 obrazložitve izpodbijanega sklepa ter ne da bi stranke temu ugovarjale:

– Komisija družbo Riva z dopisom z dne 15. decembra 2017 obvestila o nadaljevanju postopka;

- družba Riva v odgovor na ta dopis predložila pisne pripombe, ne da bi pri tem zahtevala udeležbo na zaslišanju;
 - ker družba Riva ni podala take zahteve, Komisija te ni povabila, naj se udeleži zaslišanja 23. aprila 2018.
- 80 Na podlagi teh elementov ni mogoče šteti, da je Komisija s tem, da družbe Riva ni povabila na zaslišanje 23. aprila 2018, kršila člen 27(1) Uredbe št. 1/2003 in člen 12 Uredbe št. 773/2004. Komisija družbe Riva ni povabila na zaslišanje, ker ta tega ni zahtevala. Tožeči stranki se torej ne moreta veljavno sklicevati na kršitev zgoraj navedenih določb, ki bi lahko vplivala na njuno obrambo.
- *Položaj tretjih oseb, ki izkažejo zadosten interes*
- 81 Zaslišanje zainteresiranih tretjih oseb ureja člen 27(3) Uredbe št. 1/2003. Ta določba določa, da če fizične ali pravne osebe, ki izkažejo zadosten interes, zaprosijo za zaslišanje, se njihovi zahtevi ugodí.
- 82 Člen 13(1) in (2) Uredbe št. 773/2004 določa:
- če fizične ali pravne osebe zaprosijo za zaslišanje in izkažejo zadosten interes, jih Komisija pisno obvesti o naravi in vsebini postopka;
 - tem osebam določi rok, v katerem ji morajo pisno sporočiti svoja mnenja;
 - jih lahko povabi, da predstavijo svoje dokazne razloge na ustnem zaslišanju, če te osebe to zahtevajo v svojih pisnih pripombah.
- 83 V obravnavani zadevi naj bi se torej člen 27(3) Uredbe št. 1/2003 ter člen 13(1) in (2) Uredbe št. 773/2004 med drugim uporabljala za pet subjektov, katerih prisotnost je bila po mnenju tožečih strank potrebna za ustrezno organizacijo zaslišanja 23. aprila 2018, in sicer po eni strani za združenje Federacciai ter družbe Leali, IRO in Lucchini ter po drugi strani združenje Ansfer.
- 84 Na prvem mestu je treba v zvezi s prvimi štirimi subjekti, navedenimi v točki 83 zgoraj, navesti, da so se ti v zgodnejši fazi postopka odpovedali temu, da bi izpodbijali odločbo, naslovljeno nanje:
- združenje Federacciai ni vložilo ničnostne tožbe zoper odločbo iz leta 2002;
 - družbe Leali, IRO in Lucchini niso vložile pritožbe zoper sodbe z dne 9. decembra 2014, Leali in Acciaierie e Ferriere Leali Luigi/Komisija (T-489/09, T-490/09 in T-56/10, neobjavljena, EU:T:2014:1039); z dne 9. decembra 2014, IRO/Komisija (T-69/10, neobjavljena, EU:T:2014:1030), in z dne 9. decembra 2014, Lucchini/Komisija (T-91/10, EU:T:2014:1033), s katerimi so bile zavrnjene njihove ničnostne tožbe zoper odločbo iz leta 2009.
- 85 Zato je v skladu s sodno prakso odločba Komisije, sprejeta v zvezi s temi subjekti, postala dokončna v delu, v katerem se nanaša nanje, in ker se je s tem postopek zanje končal, niso bili več stranke v postopku, ki se je nadaljeval 15. decembra 2017 (glej v tem smislu sodbo z dne 14. septembra 1999, Komisija/AssiDomän Kraft Products in drugi, C-310/97 P, EU:C:1999:407, točka 63).

- 86 V teh okoliščinah prvi štirje subjekti, navedeni v točki 83 zgoraj, niso imeli pravice sodelovati na zaslišanju 23. aprila 2018 kot stranke v postopku.
- 87 Res je, da so prvi štirje subjekti, navedeni v točki 83 zgoraj, imeli možnost, da v skladu z določbami, na katere je opozorjeno v točkah 81 in 82 zgoraj, Komisijo zaprosijo za dovoljenje za udeležbo na zaslišanju 23. aprila 2018 kot zainteresirane tretje osebe, pri čemer morajo izkazati zadosten interes.
- 88 Vendar združenje Federacciai ter družbi Leali in IRO niso sprejeli takih ukrepov, zato ni mogoče trditi, da je Komisija v tem okviru kršila kakršno koli pravilo, kar bi lahko vplivalo na uresničevanje pravice tožečih strank do obrambe.
- 89 Nasprotno, navesti je treba, da je družba Lucchini menila, da bi ji morala koristiti ničnost, ki jo je Sodišče razglasilo v sodbah z dne 21. septembra 2017, Feralpi/Komisija (C-85/15 P, EU:C:2017:709); z dne 21. septembra 2017, Ferriera Valsabbia in drugi/Komisija (C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:717); z dne 21. septembra 2017, Ferriere Nord/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716), in z dne 21. septembra 2017, Riva Fire/Komisija (C-89/15 P, EU:C:2017:713), čeprav ni vložila pritožbe zoper sodbo z dne 9. decembra 2014, Lucchini/Komisija (T-91/10, EU:C:2014:1033). Na podlagi teh trditev je Komisijo zaprosila za dovoljenje, da se udeleži zaslišanja 23. aprila 2018. Vendar je družba Lucchini to zahtevo vložila kot stranka v postopku, ki se je nadaljeval 15. decembra 2017, med drugim v enaki vlogi kot tožeči stranki, in ne kot zainteresirana tretja oseba. Komisija je to zahtevo upravičeno zavrnila iz razlogov, navedenih v točkah 84 in 85 zgoraj (sodba z dne 8. maja 2019, Lucchini/Komisija, T-185/18, neobjavljena, EU:T:2019:298, točki 41 in 42). Ker družba Lucchini ni dobila te možnosti kot stranka v postopku, pozneje ni trdila, da bi bila lahko povabljena na zaslišanje kot tretja oseba, ki ima zadosten interes.
- 90 V teh okoliščinah ni mogoče šteti, da je Komisija s tem, da ni povabila združenja Federacciai na eni strani ter družb Leali, IRO in Lucchini na drugi, naj se udeležijo zaslišanja, kršila postopkovno pravilo, kar bi lahko vplivalo na uresničevanje pravice tožečih strank do obrambe.
- 91 Na drugem mestu, v zvezi s petim subjektom, navedenim v točki 83 zgoraj, to je združenjem Ansfer, tožeči stranki menita, da bi moralo biti povabljeno na zaslišanje 23. aprila 2018 zaradi informacij, ki jih je imelo in ki bi lahko vplivale na organe držav članic, pristojne za konkurenco, glede na njihovo seznanjenost z zadevo.
- 92 Tožeči stranki v podporo svojemu stališču navajata tri trditve.
- 93 Prvič, tožeči stranki trdita, da če bi Komisija obvestila združenje Ansfer o nadaljevanju postopka, bi to najverjetneje sodelovalo na zaslišanju 23. aprila 2018, kot je to storilo na zaslišanju 13. junija 2002.
- 94 V zvezi s tem je treba opozoriti, kako se je leta 2002 začel postopek zoper tožeči stranki in zoper druga zadevna podjetja.
- 95 Kot je Komisija navedla v odgovoru na vprašanja Splošnega sodišča in na obravnavi, ne da bi ji tožeči stranki nasprotovali, se je zadeva začela 26. marca 2002, čemur je v skladu s členom 36 PJ sledila vročitev obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah zadevnim strankam.

- 96 Zadevnega začetka ni spremljalo nobeno javno obvestilo, saj ureditev od Komisije ne zahteva, da objavi odločitev o začetku upravnega postopka, sprejetje obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ali – kot v obravnavani zadevi – dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 97 Potem ko je Splošno sodišče izdalo sodbo z dne 25. oktobra 2007, SP in drugi/Komisija (T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 in T-98/03, EU:T:2007:317), Sodišče pa sodbo z dne 21. septembra 2017, Ferriera Valsabbia in drugi/Komisija (C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:717), se pristop ni spremenil.
- 98 Komisija je po analizi sodb, navedenih v točki 97 zgoraj, tožeči stranki najprej z dopisom z dne 30. junija 2008 in nato z dopisom z dne 15. decembra 2017 obvestila o svoji nameri, da „nadaljuje“ postopek.
- 99 Natančneje, drugi dopis je bil vročen podjetjem, na katera je bil naslovljen izpodbijani sklep, ni pa bil posredovan nobeni drugi osebi ali subjektu in prav tako ni bil predmet javnega obvestila.
- 100 Po mnenju tožečih strank bi morala Komisija po razglasitvi ničnosti odločbe iz leta 2009 obvestiti javnost o nadaljevanju postopka, in če bi bila v obravnavani zadevi ta obveznost izpolnjena, bi bilo združenje Ansfer obveščeno in bi lahko zahtevalo, da sodeluje na ponovnem zaslišanju.
- 101 V zvezi s tem je treba navesti, da nobeno pravilo od Komisije ne zahteva, da objavi nadaljevanje postopka po razglasitvi ničnosti ene od njenih odločb s sodbo Sodišča ali Splošnega sodišča.
- 102 Tako nadaljevanje postopka se namreč izvede v okviru izvršitve sodbe o razglasitvi ničnosti.
- 103 Vendar člen 266 PDEU institucijo, katere akt je bil razglašen za ničen, zavezuje samo v obsegu, v katerem je treba zagotoviti izvršitev sodbe o razglasitvi ničnosti. V tem smislu ta določba zadevno institucijo zavezuje, da zagotovi, da v aktih, s katerimi se bo nadomestil akt, ki je bil razglašen za ničen, ne bo enakih nepravilnosti, kot so bile ugotovljene v navedeni sodbi. Vseeno imajo institucije pri izvrševanju sodbe, s katero je bila razglašena ničnost ali ugotovljena neveljavnost, široko polje proste presoje pri izbiri načina te izvršitve, pri čemer mora biti ta način v skladu z izrekom zadevne sodbe in obrazložitvijo, ki pomeni podlago, potrebno za ta izrek. Zadevne institucije lahko – razen če ni zaradi ugotovljene nepravilnosti celoten postopek ničen – za sprejetje akta, ki bo nadomestil prejšnji akt, ki je bil razglašen za ničnega ali je bilo zanj ugotovljeno, da ni veljaven, nadaljujejo postopek v fazi, v kateri je prišlo do te nepravilnosti (glej sodbo z dne 11. decembra 2017, Léon Van Parys/Commission, T-125/16, EU:T:2017:884, točki 49 in 52 ter navedena sodna praksa).
- 104 Komisija se lahko po koncu presoje, ki jo opravi v tem okviru, odloči za nadaljevanje postopka, kot je storila v obravnavani zadevi, ali postopek opusti, če meni, da je zadevo mogoče zaključiti, ali, če meni, da so potrebni preiskovalni ukrepi, začne nov postopek, ki v tem primeru lahko pripelje do vročitve novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah podjetjem, na katera je naslovljeno, v skladu s členom 27(1) Uredbe št. 1/2003.
- 105 V obravnavani zadevi se je Komisija po navedeni presoji odločila, da nadaljuje postopek v fazi, v kateri je bil prekinjen, kot omogoča sodna praksa, navedena v točkah 47 in 48 zgoraj.
- 106 Na obravnavi so stranke razpravljale o Obvestilu Komisije z dne 20. oktobra 2011 o dobrih praksah za izvajanje postopkov v zvezi s členoma 101 in 102 PDEU (UL 2011, C 308, str. 6) (glej zlasti njegovo točko 20), v katerem se je Komisija po eni strani zavezala, da bo na spletnem mestu

Generalnega direktorata za konkurenco objavila začetek vsakega postopka na podlagi teh določb, in po drugi strani, da bo objavila sporočilo za javnost o tem, razen če tako javno obvestilo lahko škodi poteku preiskave.

- 107 Vendar se z zadevnim obvestilom od Komisije ne zahteva izvajanje zavez, navedenih v točki 106 zgoraj. Ker ni izrecne določbe v tem smislu, namreč ni treba razširiti področja uporabe teh zavez, kadar Komisija nadaljuje postopek v fazi zaslišanja, ki je prej potekalo nepravilno, ki je faza, v kateri je bil ta postopek prekinjen, tako kot se je Komisija odločila v obravnavani zadevi v okviru izvršitve ničnostne sodbe Sodišča, kar se razlikuje od začetka postopka, navedenega v tem obvestilu.
- 108 Trditev je treba torej zavrnil.
- 109 Drugič, tožeči stranki trdita, da pri določitvi tretjih oseb, ki so povabljene na zaslišanje, združenja Ansfer ni bilo mogoče šteti zgolj za posameznika širše javnosti, ampak je imelo status „tretje osebe, ki izkaže zadosten interes“, v smislu člena 27(3) Uredbe št. 1/2003 in člena 13(1) in (2) Uredbe št. 773/2004.
- 110 V podporo svojemu stališču tožeči stranki opozarjata, da je pooblaščenec za zaslišanje leta 2002 združenju Ansfer priznal status „tretje osebe, ki izkaže zadosten interes“, kar je omogočilo udeležbo tega združenja na zaslišanju 13. junija 2002.
- 111 Ker je imelo združenje Ansfer takrat status „tretje osebe, ki izkaže zadosten interes“, ga medtem ne bi smelo izgubiti in bi zato moralo biti povabljen k udeležbi na zaslišanju 23. aprila 2018.
- 112 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da so trditve tožečih strank v zvezi z ohranitvijo statusa „tretje osebe, ki izkaže zadosten interes“, združljive s stališčem Komisije o kontinuiteti med fazami upravnega postopka, tudi če je bil ta postopek prekinjen s sodnimi postopki, v katerih so bile izdane ničnostne sodbe.
- 113 S tega vidika bi bilo upravičeno meniti, da bi subjekt, ki mu je bil status „tretje osebe, ki izkaže zadosten interes“, priznan v zgodnejši fazi postopka, lahko ta status obdržal ves čas postopka, tudi če bi bil ta postopek lahko prekinjen s sodnim postopkom, v katerem je sodišče Unije razglasilo ničnost.
- 114 Zato je treba ugotoviti, ali je v obravnavani zadevi združenje Ansfer, ki mu je bil v neki fazi postopka priznan status „tretje osebe, ki izkaže zadosten interes“, ta status lahko ohranilo ves čas tega postopka in bi moralo biti povabljen na zaslišanje 23. aprila 2018 ali vsaj obveščeno o nadaljevanju postopka, da bi lahko izkazalo interes in bilo tako po potrebi povabljen k udeležbi na navedenem zaslišanju.
- 115 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da se – kot izhaja iz spisa in ne da bi tožeči stranki temu ugovarjali – interes, ki ga je izkazalo združenje Ansfer za sodelovanje v postopku, ni ohranil ves čas postopka.
- 116 Komisija je namreč na obravnavi, ne da bi ji tožeči stranki nasprotovali, v povzetku zaporednih faz v odgovor na vprašanja Splošnega sodišča navedla, da:
- je leta 2002 združenje Ansfer za začetek postopka izvedelo iz informacij, objavljenih v italijanskem tisku;

- združenje Ansfer je na podlagi teh informacij Komisijo zaprosilo za dovoljenje, da se udeleži zaslišanja 13. junija 2002, pri čemer je trdilo, da lahko dokaže obstoj zadostnega interesa za udeležbo;
 - ker je bilo povabljen k udeležbi, se je združenje Ansfer udeležilo navedenega zaslišanja, na katerem je predložilo pisna stališča, njegov predstavnik pa ni spregovoril;
 - na podlagi tega je bilo povabljen k udeležbi na drugo zaslišanje 30. septembra 2002 v zvezi s posledicami prenehanja veljavnosti Pogodbe ESPJ za postopek;
 - vendar se na to povabilo ni odzvalo in se tega zaslišanja ni udeležilo;
 - ker se združenje Ansfer ni odzvalo na povabilo na ponovno zaslišanje, ki mu je bilo poslano, in ker se ga ni udeležilo, je Komisija menila, da ne želi več sodelovati v nadaljevanju postopka in da ga torej ni treba povabiti na zaslišanje 23. aprila 2018;
 - v teh okoliščinah je Komisija upoštevala dejstvo, da je bilo po eni strani sodelovanje združenja Ansfer na zaslišanju 13. junija 2002 omejeno na predložitev pisnih pripomb, ne da bi podalo ustne navedbe, ter da so bile po drugi strani te pripombe vložene v spis.
- 117 Toda v skladu z ureditvijo tretje osebe lahko sodelujejo na zaslišanju v postopku v zvezi z uporabo pravil o konkurenci, vendar se morajo za to javiti Komisiji in ji dokazati, da imajo zadosten interes, da se jim dovoli udeležba na tem zaslišanju (glej točki 81 in 82 zgoraj).
- 118 Poleg tega je treba šteti, da ima Komisija, če je bil tretji osebi priznan status „tretje osebe, ki izkaže zadosten interes“, v upravnem postopku, ki je bil prekinjen s sodnim nadzorom, na podlagi katerega je sodišče Unije razglasilo ničnost, polje proste presoje, da odloči, ali ima ta tretja oseba še vedno zadosten interes, da izrazi svoje stališče. Za zagotovitev pravice do obrambe namreč Komisiji ob nadaljevanju navedenega postopka ni treba zaslišati tretjih oseb, ki nimajo več takega zadostnega interesa (glej po analogiji sodbi z dne 16. junija 2015, FSL in drugi/Komisija, T-655/11, EU:T:2015:383, točka 406, in z dne 11. julija 2019, Silver Plastics in Johannes Reifenhäuser/Komisija, T-582/15, neobjavljena, EU:T:2019:497, točka 202 in navedena sodna praksa).
- 119 V interesu dobrega upravljanja se je treba namreč izogniti prevelikemu številu udeležencev, hkrati pa zagotoviti udeležbo tistih, ki lahko v prid ali v breme dejansko prispevajo k analizi zadeve in spoštovanju pravice do obrambe, da se zagotovi, da svetovalni odbor poda mnenje in da Komisija sprejme odločitev na podlagi vseh dejstev in v skladu s procesnimi jamstvi.
- 120 V obravnavani zadevi je bilo združenje Ansfer ob koncu take presoje kot „tretja oseba, ki izkaže zadosten interes“, povabljen k sodelovanju na zaslišanju 13. junija 2002 in 30. septembra 2002.
- 121 Ker se združenje Ansfer ni odzvalo na povabilo na drugo zaslišanje 30. septembra 2002 in ker se tega zaslišanja ni udeležilo, je Komisija lahko, ne da bi storila napako, štela, da je to združenje odstopilo od sodelovanja v nadaljevanju postopka ali vsaj ni želelo naprej razvijati svojih trditev na zaslišanju 23. aprila 2018 ter da njegov prispevek, ki je bil že vložen v spis in nato povzet v osnutku izpodbijanega sklepa, ni upravičeval tega, da je obveščeno o nadaljevanju postopka, da bi lahko ponovno izrazilo svoj interes in bilo tako po potrebi povabljen k udeležbi na navedenem zaslišanju.

- 122 Trditev je treba torej zavrni.
- 123 Tretjič, tožeči stranki trdita, da sta v dopisu z dne 1. februarja 2018 Komisijo opozorili na to, da postopka ni mogoče veljavno nadaljevati, saj se vsi akterji, ki so bili prisotni leta 2002, niso mogli udeležiti ponovnega zaslišanja, zaradi česar bi organi držav članic, pristojni za konkurenco, katerih predstavniki morajo izraziti mnenje, da bi svetovalni odbor lahko dal svoje mnenje v skladu z ureditvijo, dobili le delno sliko zadeve.
- 124 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da take pripombe, kot je oblikovana, ni mogoče obravnavati kot zahtevo, naslovljeno na Komisijo in katere namen je doseči, da ta na zaslihanje povabi združenje Ansfer ali druge tretje osebe na podlagi člena 10(3) Uredbe št. 773/2004, ki strankam omogoča, da v pisnih stališčih „Komisiji lahko predlagajo zaslihanje oseb, ki bi lahko potrdile dejstva, navedena v njihovih vlogah“.
- 125 Kot navaja Komisija, bi morali tožeči stranki – če sta menili, da je sodelovanje združenja Ansfer potrebno ali le koristno za obrambo njunih trditev – to združenje obvestiti o nadaljevanju postopka, da bi se to javilo Komisiji, ali Komisijo izrecno zaprositi, naj povabi ta subjekt.
- 126 Toda tožeči stranki sta v pisnih odgovorih na vprašanja Splošnega sodišča priznali, da nista nikakor ukrepali v tem smislu pri Komisiji ali združenju Ansfer.
- 127 Dodati je treba, da lahko organi držav članic, pristojni za konkurenco, na podlagi člena 27(3) Uredbe št. 1/2003 od Komisije zahtevajo, naj zasliši tretje osebe, če menijo, da je to ustrezno.
- 128 Tožečima strankama nič ni preprečevalo, da bi organom držav članic, pristojnim za konkurenco, na zaslihanju 23. aprila 2018 ali pred njim predlagali, naj od Komisije zahtevajo zaslihanje združenja Ansfer.
- 129 Toda tožeči stranki pri organih držav članic, pristojnih za konkurenco, tega nista storili, navedeni organi pa prav tako od Komisije niso zahtevali zaslišanja združenja Ansfer.
- 130 Ker torej združenje Ansfer ni več imelo zadostnega interesa, da bi predstavilo svoje stališče ob nadaljevanju postopka (glej točke od 112 do 122 zgoraj), in ker na Komisijo ni bila naslovljena nobena zahteva, naj ga zasliši, zadnjenavedeni ni mogoče upravičeno očitati, da ga ni povabila k udeležbi na zaslihanju 23. aprila 2018.
- 131 Trditev je treba torej zavrni.

– *Položaj drugih tretjih oseb*

- 132 Glede na to, da se trditve tožečih strank lahko razlagajo tako, da se sklicujejo na to, je treba navesti, da ureditev glede organizacije zaslihanj določa tretji položaj, ki se nanaša na tretje osebe, ki ne izkažejo zadostnega interesa v smislu, navedenem v točkah 81 in 82 zgoraj.
- 133 Člen 13(3) Uredbe št. 773/2004 določa možnost, da se na zaslihanje povabi katera koli fizična ali pravna oseba, razen podjetij, na katera se nanaša postopek, ali tretjih oseb, ki izkažejo zadosten interes, da pisno izrazi svoje mnenje in da se po potrebi udeleži ustnega zaslišanja. Poleg tega, da se tem osebam dovoli, da se udeležijo zaslišanja, jih je mogoče povabiti, da na njem izrazijo svoje mnenje.

- 134 V tem položaju je bilo med drugim združenje Ansfer, saj je Komisija, kot je bilo ugotovljeno, lahko menila, da to združenje ni več imelo zadostnega interesa, da bi predstavilo svoje stališče ob nadaljevanju postopka (glej točke od 112 do 122 zgoraj).
- 135 Toda Komisija ima polje proste presoje, da odloči, ali je udeležba tretjih oseb, ki nimajo zadostnega interesa, lahko koristna za razprave, pri čemer je pojasnjeno, da se z zagotovitvijo pravice tožečih strank do obrambe od Komisije ne zahteva, da v vseh primerih opravi zahtevana zaslišanja (glej v tem smislu sodno prakso, navedeno v točki 118 zgoraj).
- 136 Tako je v obravnavani zadevi Komisija iz razlogov, navedenih v točkah od 112 do 122 zgoraj, lahko menila – ne da bi pri tem storila napako – da povabilo združenja Ansfer na zaslihanje 23. aprila 2018 ne bi prispevalo nič novega k razpravi.
- 137 V teh okoliščinah Komisiji ni mogoče upravičeno očitati, da je s tem, da na zaslihanje 23. aprila 2018 ni povabila drugih tretjih strani, kršila postopkovno pravilo, kar bi lahko vplivalo na uresničevanje pravice tožečih strank do obrambe.
- 138 Trditev je treba torej zavrniti.
- 139 Glede na navedeno je mogoče ugotoviti, da Komisija ni kršila postopkovnih pravil v zvezi z zaslihanjem drugih oseb ali subjektov in da zato uresničevanje pravice do obrambe, na katero se sklicujeta tožeči stranki, nikakor ni bilo ovirano zaradi kršenja takih pravil.
- 140 Če je to potrebno, je treba navesti, da tožeči stranki nista dokazali, da je bilo uresničevanje njune pravice do obrambe ovirano neodvisno od kršitve pravila zaradi odsotnosti podjetja ali tretje osebe na zaslihanju, organiziranem za sprejetje izpodbijanega sklepa.
- 141 Očitek je treba torej zavrniti.

Tretji očitek, ki se nanaša na to, da Komisija ni mogla odpraviti postopkovne napake, ki jo je grajalo Sodišče

- 142 Tožeči stranki v bistvu trdita, da Komisija ni mogla odpraviti postopkovne napake, ki jo je grajalo Sodišče. Zaradi pretečenega časa so bile spremembe, do katerih je prišlo v identiteti akterjev in strukturi trga, take, da po njunem mnenju ni bilo mogoče organizirati zaslihanja v pogojih, enakih ali vsaj enakovrednih tistim iz leta 2002.
- 143 V zvezi s tem je treba navesti, da se okoliščine, v katerih se organizirajo postopki o konkurenci, zaradi obsega nalog, ki jih zajemajo, s časom nujno spremenijo.
- 144 V takih okoliščinah, v katerih konkurenca nenehno povzroča spremembe akterjev, izdelkov in tržnih deležev, bi možnost, da zaradi takih sprememb samih po sebi ni mogoče sprejeti nove odločbe, že v osnovi vplivala na možnost Komisije, da nadaljuje postopek za uporabo pravil o konkurenci pri izvrševanju nalog, ki so ji dodeljene s Pogodbama.
- 145 Kadar se Komisija odloči, da nadaljuje postopek po razglasitvi ničnosti ene od njenih odločb s sodbo Sodišča ali Splošnega sodišča, mora kljub temu opraviti presojo, da ugotovi, ali je na podlagi okoliščin ob nadaljevanju in zlasti učinkov, ki bi jih lahko imel potek časa, nadaljevanje

postopka še vedno rešitev, ustrežna za položaj, kar je storila v obravnavani zadevi, kot je pojasnjeno v odgovoru na prvi očitek drugega tožbenega razloga, ki ga tožeči stranki navajata v podporo tožbi (glej točke od 149 do 173 spodaj).

146 Očitek in zato prvi tožbeni razlog v celoti je torej treba zavrni.

Drugi tožbeni razlog: nezakonita zavrnitev Komisije, da bi pred sprejetjem izpodbijanega sklepa preverila združljivost tega sklepa z načelom razumnega trajanja postopka

147 Tožeči stranki trdita, da Komisija ni pravno zadostno preverila, ali je bilo izpodbijani sklep mogoče sprejeti, saj je temu po njunem mnenju nasprotovalo načelo razumnega trajanja postopka, določeno v členu 41 Listine. Po eni strani Komisiji očitata napačno uporabo prava v zvezi s tem. Po drugi strani Komisiji očitata, da ni spoštovala svoje obveznosti obrazložitve.

148 Komisija trditve tožečih strank izpodbija.

Prvi očitek, ki se nanaša na napačno uporabo prava

149 Tožeči stranki trdita, da je Komisija s tem, da pred sprejetjem izpodbijanega sklepa ni presodila združljivosti tega sklepa z načelom razumnega trajanja postopka, kršila člen 41 Listine.

150 V zvezi s tem je treba navesti, kot trdita tožeči stranki, da mora Komisija spoštovati načelo razumnega trajanja postopka, določeno v členu 41 Listine (glej v tem smislu sodbe z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582, točka 179, in z dne 5. junija 2012, Imperial Chemical Industries/Komisija, T-214/06, EU:T:2012:275, točka 285).

151 Potek časa je torej treba upoštevati, kadar Komisija na podlagi polja proste presoje, ki ji je podeljeno s pravom Unije, presoja, ali je treba v skladu s pravili konkurence začeti postopek in sprejeti sklep.

152 Iz izpodbijanega sklepa izhaja, da v nasprotju s trditvami tožečih strank Komisija ni kršila obveznosti upoštevanja poteka časa, ko je presojala, ali je treba začeti tak postopek in sprejeti sklep o sankciji. V izpodbijanem sklepu je namreč navedeno, da je ta institucija pred sprejetjem odločitve preučila, ali se v obravnavani zadevi postopek lahko nadaljuje in ali bi ta lahko pripeljal do sprejetja takega sklepa, s katerim je naložena globa.

153 Komisija je v več odlomkih izpodbijanega sklepa preučila, ali je bil po eni strani postopek, ki je pripeljal do sprejetja zadnjenavedenega, glede trajanja izveden zadovoljivo in ali bi bilo treba po drugi strani iz trajanja faz, ki so pripeljale do tega sprejetja, izpeljati posledice.

154 Komisija je na primer v skladu z analizo, ki jo je lahko opravila, ugotovila, da so bile po eni strani preiskovalne dejavnosti opravljene vestno in da so bile po drugi strani prekinitve med upravnim postopkom posledica sodnega nadzora (točki 528 in 555 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

155 V tem okviru je Komisija priznala, kot sta ugotovili Splošno sodišče in Sodišče v sodbah z dne 25. oktobra 2007, SP in drugi/Komisija (T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 in T-98/03, EU:T:2007:317), in z dne 21. septembra 2017, Ferriera Valsabbia in

drugi/Komisija (C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:717), da je storila postopkovne napake. Vendar je trdila, da je do teh napak, ki so lahko podaljšale trajanje postopka, prišlo zaradi pravne negotovosti, v kateri se je znašla po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ (točka 555 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

- 156 Komisija je prav tako priznala, da so zaradi storjenih postopkovnih napak različne zaporedne faze v celotnem postopku, vključno z upravnimi fazami in prekinitvami zaradi sodnega nadzora, lahko pripeljale do „objektivno“ dolgega trajanja (točka 528 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 157 Komisija je v okviru te presoje dodala, da po njenem mnenju ta dolžina ni presegala trajanja, ki se glede na sodno prakso šteje za sprejemljivo (točka 528 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 158 Komisija je dodala, da na podlagi sodne prakse trajanje, ki je v nasprotju z načelom razumnega trajanja postopka, samo po sebi ne more povzročiti razglasitve ničnosti sklepa. Po mnenju Sodišča je tak rezultat namreč mogoče doseči le, če je nerazumno trajanje vplivalo na pravico do obrambe, pri čemer je bila ogrožena možnost zadevnih podjetij, da zberejo dokaze in predstavijo trditve. Toda po mnenju Komisije tožeči stranki nista dokazali, da je bilo v obravnavani zadevi tako (točki 556 in 557 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 159 Poleg tega je Komisija v točki 536 obrazložitve izpodbijanega sklepa navedla, da je bila glede na ureditev, ki se uporablja, in v skladu s sodno prakso na tem področju pooblaščen za sprejetje nove odločbe.
- 160 Komisija je priznala, da bi bilo treba pred sprejetjem nove odločbe v okviru polja proste presoje, ki ga ima na področju kršitev konkurenčnega prava, opraviti presojo, katere namen bi bil pretehtati javni interes za zagotovitev učinkovite uporabe pravil o konkurenci na eni strani ter interes strank, da dobijo odločitev v razumnem roku in da se ublažijo morebitne posledice napak, ki so bile morda storjene med postopkom, na drugi strani (točki 536 in 559 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 161 V obravnavani zadevi je Komisija opravila tako tehtanje, pri čemer je na podlagi teže ugotovljene kršitve ugotovila, da je treba na eni strani sprejeti sklep in da je treba na drugi strani naložiti sankcijo podjetjem, na katera je ta sklep naslovljen (točke od 560 do 568 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 162 Nazadnje, Komisija je znižala znesek globe v skladu s predlogom pooblaščenca za zaslišanje, da bi nekoliko ublažila (50 %) negativne posledice, ki bi lahko za zadevna podjetja izhajale iz dolžine trajanja postopka in storjenih postopkovnih napak (točke od 570 do 573 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 163 Iz izpodbijanega sklepa tako v nasprotju s trditvami tožečih strank izhaja, da je Komisija pred sprejetjem tega sklepa preverila, ali je bilo načelo razumnega trajanja postopka spoštovano, pri čemer je preučila dolžino trajanja upravnega postopka, vključno z upravnimi fazami in prekinitvami zaradi sodnega nadzora, razloge, s katerimi bi bilo mogoče pojasniti trajanje postopka, in posledice, ki bi jih bilo mogoče izpeljati iz tega.
- 164 Tožeči stranki izpodbijata to ugotovitev, pri čemer trdita, da se Komisija v izpodbijanem sklepu ni izrekla o nerazumni dolžini trajanja postopka z obrazložitvijo, da bi morale to presojo opraviti sodišče Unije, ne da bi se sama lahko izrekla o tem.

- 165 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da se sodišču Unije lahko postavijo vprašanja v zvezi s trajanjem postopkov. V sporu glede odgovornosti mora obsoditi institucije, organe, urade ali agencije Unije, če so zadnji navedeni povzročili škodo s kršenjem načela razumnega trajanja postopka (sodbi z dne 26. novembra 2013, *Kendrion/Komisija*, C-50/12 P, EU:C:2013:771, točka 94, in z dne 11. julija 2019, *Italmobiliare in drugi/Komisija*, T-523/15, neobjavljena, EU:T:2019:499, točka 159). V sporu o razglasitvi ničnosti je lahko posledica trajanja postopka razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa, če sta kumulativno izpolnjena dva pogoja, pri čemer je prvi ta, da se ta dolžina ne zdi razumna, drugi pa, da je to, da je bilo razumno trajanje preseženo, oviralo uresničevanje pravice do obrambe (sodbe z dne 21. septembra 2006, *Technische Unie/Komisija*, C-113/04 P, EU:C:2006:593, točki 47 in 48; z dne 8. maja 2014, *Bolloré/Komisija*, C-414/12 P, neobjavljena, EU:C:2014:301, točki 84 in 85, in z dne 9. junija 2016, *PROAS/Komisija*, C-616/13 P, EU:C:2016:415, točke od 74 do 76).
- 166 Kot trdita tožeči stranki, tako dodeljena pristojnost sodišča Unije Komisije ne more razbremeniti presoje, ki jo mora opraviti pri odločanju o ustreznem ukrepanju na podlagi ničnostne sodbe v skladu s členom 266 PDEU.
- 167 Kot je bilo navedeno, mora Komisija pri taki presoji upoštevati vse elemente zadeve, med drugim priložnost, da sprejme novo odločbo, naloži kazen in po potrebi zniža predvideno kazen, če se med drugim zdi, da – ne da bi to samo po sebi pomenilo krivdno neizpolnitev obveznosti – je trajanje postopka, ki je vključeval upravne faze in po potrebi tudi prekinitve zaradi sodnega nadzora, lahko vplivalo na elemente, ki jih je treba upoštevati pri določitvi zneska globe, in med drugim na njegovo morebitno odvrtačilnost, kadar se naloži dolgo po ravnanjih, ki sestavljajo kršitev.
- 168 Ta presoja, ki se med drugim nanaša na celotno trajanje postopka, vključno s sodnimi fazami, je bila prvotno opravljena v točki 528 obrazložitve izpodbijanega sklepa.
- 169 Iz tega je razvidno, da je Komisija v nasprotju s trditvami tožečih strank v izpodbijanem sklepu preverila, ali bi trajanje postopka lahko oviralo nadaljevanje postopka, pri čemer je priznala, da je taka presoja pod nadzorom sodišča Unije v sporih glede zakonitosti in po potrebi glede odgovornosti.
- 170 Tožeči stranki se v tožbi sklicujeta na člen 6 Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane v Rimu 4. novembra 1950 (v nadaljevanju: EKČP), v zvezi z obveznostjo Komisije, da pred sprejetjem nove odločbe preveri, ali bi bilo to sprejetje v skladu z načelom razumnega trajanja postopka.
- 171 V zvezi s tem je treba navesti, da tako kot člen 47 Listine, na katerega se prav tako sklicujeta tožeči stranki, tudi člen 6 EKČP vsebuje obveznost spoštovanja načela razumnega trajanja v sodnih postopkih.
- 172 V obravnavani zadevi pa člen 6 EKČP in člen 47 Listine nikakor ne moreta vplivati na rešitev spora, kar zadeva obravnavani tožbeni razlog, saj je Komisija v nasprotju s trditvami tožečih strank dejansko opravila preverjanje, na katero se tožeči stranki sklicujeta v svojih trditvah, kot je razvidno iz izpodbijanega sklepa.
- 173 Očitek je treba torej zavrniti.

Drugi očitek, ki se nanaša na kršitev obveznosti obrazložitve

- 174 Tožeči stranki Komisiji očitata, da je kršila obveznost obrazložitve, ker ni pravno zadostno pojasnila, zakaj je menila, da ji ni treba presoditi spoštovanja načela razumnega trajanja postopka.
- 175 V zvezi s tem je treba šteti, da očitek ni podprt z dejstvi.
- 176 Kot je bilo ugotovljeno v odgovoru na prvi očitek tega tožbenega razloga, Komisija v izpodbijanem sklepu ni zavrnila preverjanja združljivosti sprejetja zadnjenavedenega z načelom razumnega trajanja postopka.
- 177 Nasprotno, iz odgovora na prvi očitek je razvidno, da je to preverjanje opravila pravno zadostno in ugotovila, da ni bilo razlogov, ki bi lahko preprečili nadaljevanje postopka, sprejetje nove odločbe in naložitev globe.
- 178 Drugi očitek in zato drugi tožbeni razlog v celoti je treba torej zavrniti.

Tretji in deloma četrti tožbeni razlog: kršitev načela razumnega trajanja postopka

- 179 Tožeči stranki v podporo tretjemu tožbenemu razlogu trdita, da je treba izpodbijani sklep razglasiti za ničen, ker je bil sprejet po postopku, pri katerem je bilo prekoračeno razumno trajanje. Po njunem mnenju je predolgo trajanje postopka povzročilo, da Komisija ni več imela pristojnosti za sankcioniranje in da zato navedeni sklep prav tako ni zakonit zaradi prekoračitve pooblastil. Trditve, navedene v podporo tretjemu tožbenemu razlogu, se deloma pojavijo tudi v četrtem tožbenem razlogu. Tožeči stranki v bistvu navajata tri očitke, ki se nanašajo na trajanje upravnih faz, celotno trajanje postopka in vpliv dolžine trajanja postopka na pravico do obrambe, Komisija pa vsem ugovarja.
- 180 Pred preučitvijo teh očitkov je treba opozoriti, da je po mnenju Sodišča lahko posledica trajanja postopka razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa, če sta kumulativno izpolnjena dva pogoja, pri čemer je prvi ta, da se ta dolžina ne zdi razumna, drugi pa, da je prekoračitev razumnega trajanja ovirala uresničevanje pravice do obrambe (glej točko 165 zgoraj).
- 181 Iz tega izhaja, da sklepa Komisije ni mogoče razglasiti za ničnega le zaradi prekoračitve razumnega trajanja postopka, če ta prekoračitev ni vplivala na pravico tožečih strank do obrambe. Zato je treba trditev tožečih strank, da bi morala Komisija le zaradi prekoračitve razumnega trajanja postopka opustiti sprejetje izpodbijanega sklepa, takoj zavrniti.
- 182 Za analizo tožbenega razloga bo Splošno sodišče preučilo prvi pogoj, pri čemer bo zaporedoma upoštevalo trajanje upravnih faz (prvi očitek) in celotno trajanje upravnega postopka, vključno s prekinitvami zaradi sodnega nadzora (drugi očitek). Nato bo v okviru drugega pogoja preučilo, ali je bilo uresničevanje pravice tožečih strank do obrambe ovirano (tretji očitek).

Prvi očitek, ki se nanaša na trajanje upravnih faz

- 183 Tožeči stranki trdita, da je bilo trajanje upravnih faz, ki se je raztezalo čez več kot šest let, v nasprotju z načelom razumnega trajanja postopka. Grajata zlasti počasnost, s katero se je Komisija odzvala na zaporedne razglasitve ničnosti, ki sta jih izrekli Splošno sodišče in Sodišče:
- med razglasitvijo sodbe z dne 25. oktobra 2007, SP in drugi/Komisija (T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 in T-98/03, EU:T:2007:317), in sprejetjem odločbe iz leta 2009, torej več kot dve leti, naj bi Komisija zgolj poslala dopis z dne 30. junija 2008, naveden v točki 10 zgoraj, v katerem je napovedala nadaljevanje postopka, in zahteve za informacije, v tem obdobju pa ni bilo niti novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah niti ponovnega zaslišanja, čeprav bi bilo za Komisijo enostavno odpraviti napako, zaradi katere je bila odločba razglašena za nično, saj je Splošno sodišče to napako jasno opredelilo;
 - prav tako naj bi med izdajo sodbe z dne 21. decembra 2017, Ferriera Valsabbia in drugi/Komisija (C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:717), in sprejetjem izpodbijanega sklepa, torej v enem letu in devetih mesecih, Komisija zgolj poslala dopis z dne 15. decembra 2017, v katerem je napovedala nadaljevanje postopka, dopise, v katerih je napovedala in pojasnila zaslišanje 23. aprila 2018, ter omejene zahteve za informacije o prometu tožečih strank.
- 184 Po navedbah tožečih strank je dolžina teh faz neupravičena glede na sodno prakso:
- v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 16. junija 2011, Bavaria/Komisija (T-235/07, EU:T:2011:283, točka 323), je bilo za trajanje druge faze upravnega postopka, in sicer 20 mesecev, kolikor jih je preteklo od prejema obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah do sprejetja izpodbijanega sklepa v tej zadevi, ugotovljeno, da ni razumno;
 - v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582), je postopek ponovnega sprejetja trajal le deset mesecev;
 - poleg tega je postopek ponovnega sprejetja v zadevi Solvay/Komisija (sklepni predlogi generalne pravobranilke J. Kokott v zadevi Solvay/Komisija, C-109/10 P, EU:C:2011:256, točka 242) trajal manj kot osem mesecev, v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 8. maja 2014, Bolloré/Komisija (C-414/12 P, EU:C:2014:301), devet mesecev, v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 12. februarja 2019, Printeos/Komisija (T-201/17, EU:T:2019:81), tri mesece, in v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 18. oktobra 2018, GEA/Komisija (T-640/16, EU:T:2018:700), štiri mesece.
- 185 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da pravo Unije od institucij zahteva, da zadeve v okviru upravnih postopkov, ki jih vodijo, obravnavajo v razumnem roku (glej v tem smislu sodbo z dne 5. junija 2012, Imperial Chemical Industries/Komisija, T-214/06, EU:T:2012:275, točka 284).
- 186 Obveznost upoštevanja načela razumnega trajanja postopka pri izvajanju upravnih postopkov je splošno pravno načelo, določeno med drugim v členu 41(1) Listine (sodbe z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582, točka 167; z dne 11. aprila 2006, Angeletti/Komisija, T-394/03, EU:T:2006:111, točka 162, in z dne 7. junija 2013, Italija/Komisija, T-267/07, EU:T:2013:305, točka 61).

- 187 V obravnavani zadevi iz spisa izhaja, da so pred Komisijo med obravnavanjem zadeve potekale štiri faze, ki so skupaj trajale šest let in en mesec:
- v prvi fazi, ki je trajala eno leto in pet mesecev, so se prvi preiskovalni ukrepi ločili od pošiljanja obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah združenju Federacciai in zadevnim podjetjem;
 - v naslednjih treh fazah so bile sprejete odločba iz leta 2002, odločba iz leta 2009 in izpodbijani sklep, ter so trajale devet mesecev, dve leti in en mesec oziroma eno leto in devet mesecev.
- 188 V skladu s sodno prakso je treba razumnost trajanja presoati glede na okoliščine vsake zadeve in zlasti glede na pomen spora za zadevno osebo, zapletenost zadeve ter ravnanje tožeče stranke in pristojnih organov (glej v tem smislu sodbe z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do -252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582, točki 187 in 188).
- 189 Tako tudi če je bila v drugih zadevah upravna faza, ki je sledila razglasitvi ničnosti odločbe Komisije s strani sodišča Unije, v okviru postopka, ki se je nadaljeval za sprejetje nove odločbe, krajša kot v okoliščinah obravnavane zadeve, kot trdita tožeči stranki, samo zaradi tega ni mogoče sklepati, da je bilo kršeno načelo razumnega trajanja postopka.
- 190 Razumnost trajanja je treba namreč preučiti glede na okoliščine vsake zadeve in zlasti glede na merila, navedena v točki 188 zgoraj.
- 191 Na prvem mestu je treba v zvezi s pomenom spora za zadevno osebo opozoriti, da v primeru spora zaradi kršitve konkurenčnega prava temeljna zahteva pravne varnosti, do katere morajo biti upravičeni gospodarski subjekti, in cilj zagotavljanja, da konkurenca na notranjem trgu ni izkrivljena, vzbujata precejšen interes ne le za tožeče stranke in njihove konkurente, ampak tudi za tretje osebe zaradi velikega števila zadevnih oseb in finančnih interesov v igri (glej sodbo z dne 1. februarja 2017, Aalberts Industries/Evropska unija, T-725/14, EU:T:2017:47, točka 40 in navedena sodna praksa).
- 192 V obravnavani zadevi je Komisija v izpodbijanem sklepu ugotovila, da sta tožeči stranki s tem, da sta v obdobju med 6. decembrom 1989 in 27. junijem 2000 sodelovali pri trajajočem sporazumu ali usklajenem ravnanju v zvezi z jeklom za armiranje betona, katerih cilj oziroma posledica sta bila določitev cen in omejevanje ali nadzor proizvodnje ali prodaje, kršili člen 65(1) PJ.
- 193 Na podlagi te ugotovitve je Komisija tožečima strankama solidarno naložila globo v znesku 5,125 milijona EUR.
- 194 Ob upoštevanju teh elementov je upravičeno šteti, da je bil pomen zadeve za tožeči stranki precejšen.
- 195 Na drugem mestu je treba v zvezi z zapletenostjo zadeve ugotoviti, da se napake, ki jih je storila Komisija, nanašajo na posledice, ki bi jih bilo treba za postopek izpeljati iz prenehanja veljavnosti Pogodbe ESPJ.
- 196 Toda opozoriti je treba, da so bila vprašanja, povezana s pravili, ki se zaradi prenehanja veljavnosti Pogodbe ESPJ uporabljajo za dejansko stanje zadeve tako glede vsebine kot glede postopka, kot je poudarila Komisija, precej zapletena.

- 197 Poleg tega je omejevalni sporazum zajemal razmeroma dolgo obdobje (10 let in 7 mesecev), znatno število akterjev (8 podjetij, ki so skupaj vključevala 11 družb, in panožno združenje) in vključeval znatno količino dokumentov, predloženih ali pridobljenih med pregledi (približno 20.000 strani).
- 198 Glede na te elemente je treba zadevo šteti za zapleteno.
- 199 Na tretjem mestu je treba v zvezi z ravnanjem strank ugotoviti, da je bila Komisija nenehno dejavna zaradi številnih zahtev, ki jih je prejela od strank v upravnem postopku.
- 200 Tako je morala Komisija v okviru sprejetja izpodbijanega sklepa obravnavati številne dopise, hkrati pa je morala pripraviti zaslišanje 23. aprila 2018 in preučiti vlogo za poravnavo, ki so jo 4. decembra 2018 predložile nekatere stranke v upravnem postopku.
- 201 Iz teh elementov, upoštevanih skupaj, izhaja, da ne kaže, da je bilo trajanje upravnih faz postopka glede na okoliščine zadeve in med drugim glede na njeno zapletenost, nerazumno v okviru, v katerem Komisiji ni mogoče očitati nobenega nepojasnjene obdobja neukrepanja v navedenih upravnih fazah.
- 202 Očitek je treba torej zavrniti.

Drugi očitek, ki se nanaša na celotno trajanje postopka

- 203 Tožeči stranki izpodbijata celotno trajanje, potrebno za obravnavo zadeve, od prvih preiskovalnih ukrepov do sprejetja izpodbijanega sklepa. Po njunem mnenju je zaradi dejstva, da je ob tem sprejetju postopek trajal skoraj 19 let in se je nanašal na ravnanja, od katerih so se nekatera zgodila pred več kot 30 leti, to trajanje v nasprotju z načelom razumnega trajanja postopka.
- 204 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je obveznost upoštevanja načela razumnega trajanja postopka v upravnih postopkih splošno pravno načelo, določeno med drugim v členu 41(1) Listine. Poleg tega je nespoštovanje razumnega roka sojenja kršitev postopka (sodba z dne 16. julija 2009, *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija*, C-385/07 P, EU:C:2009:456, točka 191). V skladu s členom 47 Listine in členom 6 EKČP ima namreč vsakdo pravico, da o njegovih civilnih pravicah in obveznostih ali o kakršnih koli kazenskih obtožbah zoper njega pravično in javno ter v razumnem roku odloča neodvisno in nepristransko sodišče, ustanovljeno z zakonom (glej v tem smislu sodbi z dne 16. julija 2009, *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija*, C-385/07 P, EU:C:2009:456, točke od 177 do 179, in z dne 5. junija 2012, *Imperial Chemical Industries/Komisija*, T-214/06, EU:T:2012:275, točki 282 in 283).
- 205 Pravo Unije namreč od institucij, organov, uradov in agencij Unije zahteva, da zadeve v okviru upravnih postopkov, ki jih vodijo, obravnavajo v razumnem roku (glej v tem smislu sodbo z dne 5. junija 2012, *Imperial Chemical Industries/Komisija*, T-214/06, EU:T:2012:275, točka 284).
- 206 Obveznost upoštevanja razumnega trajanja postopka velja za vsako fazo, ki je del postopka, in zanj v celoti (glej v tem smislu sodbo z dne 15. oktobra 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582, točki 230 in 231, ter sklepne predloge generalne pravobranilke J. Kokott v zadevi *Solvay/Komisija*, C-109/10 P, EU:C:2011:256, točka 239).

- 207 V obravnavani zadevi je treba ugotoviti, da je bilo obdobje, v katerem je potekal celotni upravni postopek, izjemno dolgo, zaradi česar je Komisija poleg tega nazadnje znižala globo, naloženo tožečima strankama (glej točko 162 zgoraj).
- 208 Toda v obravnavani zadevi je celotno dolžino upravnega postopka mogoče pojasniti z zapletenostjo zadeve, pri čemer se razume, da je ta v nekaterih vidikih posledica elementov, značilnih za zadevo samo, v drugih pa je povezana z okoliščinami, v katerih je bila zadeva obravnavana, in sicer s prenehanjem veljavnosti Pogodbe ESPJ (glej točke od 195 do 198 zgoraj).
- 209 Res je, da je Komisija storila napake pri presoji posledic prenehanja veljavnosti Pogodbe ESPJ in da so te napake pripeljale do zaporednih razglasitev ničnosti Splošnega sodišča in Sodišča.
- 210 Vendar je treba te napake in njihov vpliv na trajanje upravnega postopka presojati glede na zapletenost postavljenih vprašanj.
- 211 Poleg tega je mogoče celotno trajanje upravnega postopka deloma pripisati prekinitvam zaradi sodnega nadzora in je torej povezano s številom tožb, vloženi pri sodišču Unije glede različnih vidikov zadeve.
- 212 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je možnost podjetij, da v položaju, kakršen je položaj tožečih strank, upravni organi in – odvisno od primera – sodišče Unije večkrat preučijo njihove zadeve, sestavni del sistema, ki so ga avtorji Pogodb vzpostavili za nadzor nad ravnanjem in transakcijami na področju konkurence. Tako podjetje obveznosti, da mora upravni organ, preden lahko sprejme dokončno odločitev na področju konkurence, dokončati različne formalnosti in postopke, ter možnosti, da te formalnosti in postopki lahko pripeljejo do tožbe, ob koncu postopka ne more uporabiti kot utemeljitev, da je bilo razumno trajanje postopka preseženo (glej v tem smislu sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Wahla v zadevah Feralpi in drugi/Komisija, C-85/15 P, C-86/15 P, C-87/15 P, C-88/15 P in C-89/15 P, EU:C:2016:940, točka 70).
- 213 V teh okoliščinah ni mogoče šteti, da je bila celotno gledano dolžina trajanja upravnega postopka prekomerna in da je torej lahko ovirala to, da bi Komisija sprejela novo odločbo, s katero je naložena globa.
- 214 Očitek je treba torej zavrni.

Tretji očitek, ki se nanaša na vpliv dolžine trajanja postopka na pravico do obrambe

- 215 Tožeči stranki trdita, da je dolžina trajanja upravnega postopka vplivala na njuno pravico do obrambe. Po njunem mnenju zaradi te dolžine trajanja organi držav članic, pristojni za konkurenco, na zaslišanju 23. aprila 2018 niso mogli zaslišati vseh akterjev, katerih mnenja bi lahko vplivala na njuno zmožnost obrambe.
- 216 V zvezi s tem je treba opozoriti, kot je bilo navedeno v točki 180 zgoraj, da morata biti za to, da sodišče razglasi ničnost odločbe, ki jo je sprejela Komisija, zaradi kršitve načela razumnega trajanja postopka, izpolnjena dva pogoja. Ker prvi (nerazumna dolžina trajanja postopka) ni bil izpolnjen, načeloma v odgovor na tretji očitek ni treba preveriti, ali je dolžina trajanja upravnega postopka ovirala uresničevanje pravice do obrambe. Vendar je treba to kljub temu preučiti, da se v celoti odgovori na pomisleke tožečih strank.

- 217 Po eni strani je treba ugotoviti, da sta imeli tožeči stranki v celotnem postopku najmanj sedemkrat možnost, da izrazita svoje stališče in navedeta svoje trditve (glej točke od 3 do 6, 10, 22 in 23 zgoraj).
- 218 Natančneje, tožeči stranki sta svoje stališče lahko v tretji upravni fazi izrazili v pripombah z dne 1. februarja 2018 in na zaslišanju 23. aprila 2018 (glej točki 22 in 23 zgoraj).
- 219 Po drugi strani je bilo s preučitvijo prvega tožbenega razloga ugotovljeno, da niti dejstvo, da na zaslišanju 23. aprila 2018 niso bili prisotni vsi akterji, ki so se udeležili prejšnjih zaslišanj, niti dejstvo, da so predstavniki organov držav članic, pristojnih za konkurenco, ob izražanju svojega mnenja v okviru svetovalnega odbora vedeli, da sta bili zoper zadevna podjetja predhodno sprejeti dve odločbi, od katerih je Splošno sodišče eno potrdilo, nista vplivali na pravico tožečih strank do obrambe (glej točke od 66 do 146 zgoraj).
- 220 Iz teh elementov je razvidno, da tudi če se za trajanje upravnega postopka lahko šteje, da je v nasprotju z načelom razumnega trajanja postopka, pogoja, potrebna za razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa, nista bila izpolnjena, ker tožeči stranki nista mogli dokazati kršitve pravice do obrambe, ki bi izhajala iz navedenega trajanja.
- 221 V teh okoliščinah je treba šteti, da ni izpolnjena nobena od zahtev za to, da lahko Splošno sodišče razglasi ničnost izpodbijanega sklepa zaradi kršitve načela razumnega trajanja postopka.
- 222 Očitek in zato obravnavani tožbeni razlog v celoti je treba torej zavrni.

Četrty tožbeni razlog: kršitev obveznosti obrazložitve in očitne napake pri presoji

- 223 V okviru četrtega tožbenega razloga tožeči stranki navajata tri očitke, od katerih se prvi nanaša na neobstoj zadostne obrazložitve razlogov, zaradi katerih je Komisija sprejela novo odločbo o naložitvi globe, drugi na očitno napako pri presoji, ki jo je Komisija storila glede odvratilnega učinka, ki bi ga lahko imelo sprejetje take odločbe, tretji pa na napako, ki jo je Komisija storila pri presoji možnosti tretjih oseb, da pred nacionalnimi sodišči vložijo tožbo za ugotovitev odgovornosti, ter druge trditve, Komisija pa vsem ugovarja.

Prvi očitek, ki se nanaša na neobstoj zadostne obrazložitve razlogov, zaradi katerih je Komisija sprejela novo odločbo o naložitvi globe

- 224 Tožeči stranki trdita, da Komisija ni zadostno obrazložila razlogov, zaradi katerih je nadaljevala postopek:
- po eni strani naj obrazložitev ne bi utemeljevala sprejetja odločbe, s katerim se poleg ugotovitve o kršitvi naloži tudi globa;
 - po drugi strani naj Komisija ne bi podprla trditve, da je globa potrebna za zagotovitev odvratilnega učinka na zadevnem trgu, če bi se ta bistveno spremenil.
- 225 Na prvem mestu je treba ugotoviti, da člen 105(1) PDEU Komisiji nalaga, da zagotovi uporabo členov 101 in 102 PDEU.

- 226 Na podlagi tega Komisija v skladu s sodno prakso določa in izvaja politiko Unije na področju konkurence (glej v tem smislu sodbo z dne 16. oktobra 2013, Vivendi/Komisija, T-432/10, neobjavljena, EU:T:2013:538, točka 22 in navedena sodna praksa).
- 227 V tem okviru ima Komisija široko polje proste presoje, potrjeno z Uredbo št. 1/2003, v skladu s katero „lahko“ Komisija, kadar ugotovi obstoj kršitve, po eni strani od zadevnih podjetij zahteva, da tako kršitev odpravijo (člen 7(1)), in po drugi strani podjetjem kršiteljem naloži globe (člen 23(2)).
- 228 Na področju konkurence je Komisija tako dobila pristojnost, da ne glede na način, kako je bila obveščena o zadevi, in sicer med drugim v okviru pritožbe ali na lastno pobudo, odloči, ali mora biti ravnanje predmet kazenskega postopka, odločbe ali globe na podlagi prednostnih nalog, ki jih določi v okviru svoje politike na področju konkurence.
- 229 Vendar pa z obstojem te pristojnosti Komisija ni razbremenjena obveznosti obrazložitve (glej v tem smislu sodbo z dne 12. marca 2020, LL-Carpenter/Komisija, T-531/18, neobjavljena, EU:T:2020:91, točka 90 in navedena sodna praksa).
- 230 V okoliščinah, v katerih je bila po eni strani kot v obravnavani zadevi odločba Komisije dvakrat razglašena za nično in v katerih je bil po drugi strani čas, ki je pretekel med prvimi preiskovalnimi ukrepi in sprejetjem odločbe izjemno dolg, mora ta institucija v skladu z načelom dobrega upravljanja upoštevati trajanje postopka in morebitne posledice tega trajanja na odločitve o pregonu zadevnih podjetij, pri čemer mora biti ta presoja nato navedena v obrazložitvi odločbe.
- 231 Toda Komisija je storila prav to, in sicer tako, da je po eni strani v točkah od 526 do 529 obrazložitve izpodbijanega sklepa in po drugi strani v točkah od 536 do 573 obrazložitve tega sklepa navedla razloge, zaradi katerih je menila, da je treba sprejeti novo odločbo o ugotovitvi obstoja kršitve in naložitvi globe zadevnim podjetjem. Navedla je zlasti, da se z naložitvijo globe zagotavlja, da se podjetja naslovniki, ki so bila udeležena v dolgotrajnem omejevalnem sporazumu, sankcionirajo, pri čemer je dodala, da po njenem mnenju le naložitev globe zagotavlja skladno uporabo pravil o konkurenci in ima odvračilni učinek za podjetja (točka 565 obrazložitve navedenega sklepa).
- 232 Prvo trditev je treba torej zavrnilo.
- 233 Na drugem mestu je treba navesti, da je Komisija v točki 505 obrazložitve izpodbijanega sklepa navedla, da je podjetja naslovnike obvestila, da je končala svojo presojo, v skladu s katero je želela nadaljevati postopek, da bi na podlagi zaslišanja glede vsebine zadeve, izvedenega v skladu z uredbama št. 1/2003 in št. 773/2004, ugotovila, ali je udeležba navedenih podjetij pri kršitvi, ki se jim očita v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah in dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, dovolj jasno razvidna.
- 234 V zvezi s sankcijo, kot je navedeno v točki 231 zgoraj, je Komisija v točki 565 obrazložitve izpodbijanega sklepa navedla, da se z naložitvijo globe lahko prepreči nekaznovanost zadevnih podjetij ter da se s tako naložitvijo globe zagotavljata skladna uporaba pravil Unije o konkurenci in odvračilni učinek.

- 235 Nazadnje, glede spremembe trga, ki naj bi po mnenju tožečih strank upravičevala večjo popustljivost Komisije pri naložitvi globe, je to vprašanje obravnavano v točki 567 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v kateri je Komisija navedla, da je sprejetje odločbe o naložitvi globe še vedno pomembno, zlasti za trg jekla za armiranje betona v Italiji, čeprav kršitev že razmeroma dolgo ne obstaja več, da bi se podjetja, na katera je naslovljen, odvrnila od tako resnega ravnanja.
- 236 Na podlagi teh elementov je mogoče ugotoviti, da iz obrazložitve, ki jo je Komisija navedla v izpodbijanem sklepu, jasno in nedvoumno izhaja njeno razlogovanje za utemeljitev sprejetja nove odločbe, s katero je naložena globa, kljub razglasitvam ničnosti v preteklosti, vključno za zagotovitev, da ima izpodbijani sklep odvrtilni učinek.
- 237 Drugo trditev in zato obravnavani očitek v celoti je treba torej zavrniti.

Drugi očitek, ki se nanaša na očitno napako pri presoji, ki jo je storila Komisija glede odvrtilnega učinka, ki bi ga lahko imele sprejetje nove odločbe o naložitvi globe

- 238 Tožeči stranki trdita, da je Komisija storila očitno napako pri presoji, ker je kljub spremembam na trgu jekla za armiranje betona menila, da sta sprejetje sklepa in naložitev sankcije še vedno potrebna za odvrnitev podjetij, na katera je naslovljen, od takega ravnanja v prihodnosti in za odvrnitev vseh morebitnih zadevnih akterjev od podobnih kršitev v prihodnosti.
- 239 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je Komisija na podlagi resnosti ugotovljene kršitve lahko menila, da sta bila v trenutku, ko je bil izpodbijani sklep sprejet, sprejetje sklepa in naložitev globe še vedno utemeljena ob upoštevanju odvrtilnega učinka, ki bi ga na trgih lahko imela ta sklep in ta sankcija.
- 240 Podjetje ali na splošno akterje na trgu namreč sankcija, to je dejstvo, da morajo plačati naloženo globo, odvrne od tega, da bi kršili pravila o konkurenci, določena v členih 101 in 102 PDEU.
- 241 Res je, da je bila tožečima strankama sankcija v postopku naložena dvakrat, prvič z odločbo iz leta 2002 in drugič z odločbo iz leta 2009. Vendar je sodišče Unije ti odločbi razglasilo za nični v sodbah z dne 25. oktobra 2007, SP in drugi/Komisija (T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 in T-98/03, EU:T:2007:317), oziroma z dne 21. septembra 2017, Ferriera Valsabbia in drugi/Komisija (C-86/15 P in C-87/15 P, EU:C:2017:717). V teh okoliščinah se naložitev sankcije v izpodbijanem sklepu lahko šteje za upravičeno na podlagi potrebe po zagotovitvi odvrtilnega učinka.
- 242 Dodati je mogoče, da v obravnavani zadevi ni bil namen tega, da je Komisija naložila globo, le zagotovitev odvrtilnega učinka izpodbijanemu sklepu, ampak tudi izognitev popolni nekaznovanosti zadevnih podjetij, kot bi bilo, če v izpodbijanem sklepu ne bi bila sankcionirana (glej točko 527 obrazložitve izpodbijanega sklepa).
- 243 Zgolj zadnjenavedeni cilj bi v obravnavani zadevi ob upoštevanju elementov, navedenih v izpodbijanem sklepu, in zlasti po eni strani teže kršitve, ki jo je ugotovila Komisija, in po drugi strani trajanja te kršitve, kot ga je ugotovila navedena institucija, zadostoval za utemeljitev sprejetja sklepa, s katerim je naložena sankcija.
- 244 Očitek je treba torej zavrniti.

Tretji očitek, ki se nanaša na napako, ki jo je Komisija storila pri presoji možnosti tretjih oseb, da pred nacionalnimi sodišči vložijo odškodninsko tožbo

- 245 Tožeči stranki izpodbijata eno od trditev Komisije za utemeljitev nadaljevanja upravnega postopka, in sicer, da je bilo treba zagotoviti možnost tretjih oseb, da po sprejetju izpodbijanega sklepa vložijo odškodninsko tožbo. Po njunem mnenju po tem, ko je bil sprejet ta sklep, ni bilo več mogoče vložiti civilne tožbe, saj taka tožba v Italiji po petih letih zastara, nekatera od ravnanj, na katera se nanaša ta postopek, pa so se zgodila pred več kot 30 leti.
- 246 V zvezi s tem je treba navesti, da je Komisija v točki 564 obrazložitve izpodbijanega sklepa pojasnila, da bi po njenem mnenju nadaljevanje postopka in sprejetje nove odločbe lahko olajšala nalogo tretjih oseb, ki želijo, odvisno od primera, vložiti odškodninsko tožbo pred nacionalnim sodiščem.
- 247 Ta presoja je utemeljena. Komisija s sprejetjem izpodbijanega sklepa namreč ni mogla izključiti možnosti, da so nekateri oškodovanci pretrgali zastaranje in da bi jim navedeni sklep lahko olajšal vložitev tožbe za povračilo morebitne odškodnine.
- 248 Poleg tega je treba ugotoviti, da so trditve tožečih strank osredotočene na zastaralni rok v civilnih zadevah v Italiji.
- 249 Vendar bi se vložitev tožb za povračilo morebitne odškodnine za škodo, ki je nastala zaradi omejevalnega sporazuma, lahko nanašala na druge države od Italije, saj bi izdelke, ki so bili predmet tega omejevalnega sporazuma, lahko kupovale stranke v tujini.
- 250 V teh okoliščinah Komisija ni mogla izključiti uporabe drugih nacionalnih zakonodaj, ki – odvisno od primera – določajo drugačna pravila glede zastaralnega roka ali razlogov za njegovo zadržanje ali celo pretrganje.
- 251 Tako tožeči stranki s trditvami nista dokazali obstoja napake, saj je v njunem stališču navedeno le, da se glede zadevnega vprašanja ne strinjata s Komisijo, in sicer glede pomena obstoja sklepa Komisije za vložitev odškodninskih tožb pred nacionalnimi sodišči tretjih oseb, ki so bile morda oškodovane.
- 252 Očitek je treba torej zavrniti.

Drugi trditvi

- 253 Tožeči stranki v podporo četrtemu tožbenemu razlogu navajata še dve trditvi, ki sta bili vsaj deloma analizirani v odgovoru na druge tožbene razloge, ki so bili preučeni prej.
- 254 S prvo trditvijo trdita, da Komisija v izpodbijanem sklepu ni pravno zadostno preučila, ali je trajanje upravnega postopka preseglo razumno trajanje.
- 255 Tožeči stranki Komisiji očitata zlasti, da ni pravno zadostno pojasnila, zakaj je morala v okviru analize preučiti le trajanje upravnega postopka.

- 256 V zvezi s tem je treba navesti, kot je navedeno v točkah od 152 do 169 zgoraj v odgovoru na prvi očitak drugega tožbenega razloga, da je Komisija v nasprotju s trditvami tožečih strank preverila celotno trajanje upravnega postopka, vključno z upravnimi fazami in prekinitvami zaradi sodnega nadzora, ter preučila, ali bi to trajanje lahko imelo ali bi moralo imeti posledice za možnost nadaljevanja navedenega postopka in za položaj zadevnih podjetij.
- 257 V tem okviru je Komisija priznala, da so zaradi storjenih postopkovnih napak različne zaporedne faze v celotnem upravnem postopku, vključno z upravnimi fazami in prekinitvami zaradi sodnega nadzora, lahko pripeljale do „objektivno“ dolgega trajanja, kot je navedeno v točkah 156 in 157 zgoraj.
- 258 Komisija je nato pretehtala javni interes za učinkovito izvrševanje pravil o konkurenci in interes strank, da se upoštevajo možne posledice postopkovnih napak, ter se odločila, da sprejme sklep, s katerim je ugotovila kršitev pravil o konkurenci, vendar je naloženo globo znižala za 50 %.
- 259 Prvo trditev je treba torej zavrniti.
- 260 Z drugo trditvijo tožeči stranki trdita, da je Komisija storila očitno napako pri presoji, ker je menila, da razumno trajanje ni bilo preseženo.
- 261 Tožeči stranki trdita zlasti, da Komisija ni mogla trditi, kot je to storila, da je upravni postopek potekal hitro.
- 262 V zvezi s tem je treba ob upoštevanju elementov, navedenih v odgovoru na tretji tožbeni razlog (glej točke od 183 do 214 zgoraj), šteti, da Komisija s tem, da je ugotovila, da trajanje upravnega postopka ni bilo nerazumno, ni storila napake pri presoji.
- 263 Iz teh ugotovitev in zlasti iz točk od 185 do 202 zgoraj prav tako izhaja, da tudi trditev Komisije iz točke 555 obrazložitve izpodbijanega sklepa, da „[v] obravnavani zadevi v zvezi z upravno fazo meni, da je svoje preiskovalne dejavnosti opravljala hitro in brez neupravičenih prekinitev“, ne vsebuje napak pri presoji.
- 264 Drugo trditev je treba torej zavrniti.
- 265 Glede na navedene ugotovitve je treba četrti tožbeni razlog v celoti zavrniti kot neutemeljen.

Predlog, ki sta ga tožeči stranki vložili na obravnavi v zvezi s spremembo zneska globe

- 266 Tožeči stranki sta na obravnavi navedli, da sta v tožbi izpodbijali zakonitost izpodbijanega sklepa, implicitno pa tudi znesek globe, tako da je bil Splošnemu sodišču v okviru izvrševanja neomejene pristojnosti predložen tudi predlog za spremembo zneska globe.
- 267 V zvezi s tem je treba opozoriti, kot je na obravnavi navedla Komisija, da v skladu s sodno prakso sodišče Unije ne more po uradni dolžnosti izvrševati neomejene pristojnosti, določene v členu 261 PDEU in členu 31 Uredbe št. 1/2003.
- 268 Ker je namreč postopek pred sodiščema Unije kontradiktoren, mora tožeča stranka zoper izpodbijani sklep vložiti ta predlog, navesti razloge, ki ga utemeljujejo, in predložiti dokaze v podporo tem razlogom (glej v tem smislu sodbo z dne 19. decembra 2013, Siemens in drugi/Komisija, C-239/11 P, C-489/11 P in C-498/11 P, neobjavljena, EU:C:2013:866, točka 335).

- 269 Toda ugotoviti je treba, da v obravnavani zadevi tožba ne vsebuje nobenega predloga za spremembo zneska globe. Res je, da sta tožeči stranki na obravnavi trdili, da tak predlog izhaja iz sistematike tožbe. Vendar nista navedli nobenega elementa v podporo tej trditvi. V teh okoliščinah je treba šteti, da zahteve iz člena 76(e) Poslovnika, v skladu s katerimi mora tožeča stranka v tožbi navesti svoje predloge, niso izpolnjene. V skladu s to določbo je mogoče upoštevati le predloge, ki so bili predstavljeni v začetni vlogi, in je treba utemeljenost tožbe preučiti le glede na predloge, vsebovane v začetni vlogi (sodba z dne 18. novembra 2020, H/Svet, T-271/10 RENV II, EU:T:2020:548, točka 84 in navedena sodna praksa).
- 270 Zato je treba šteti, da je bil predlog za spremembo zneska globe v postopku vložen prepozno in na podlagi člena 84(1) Poslovnika zaradi posledic te prepozne vložitve ni dopusten.
- 271 Ker so bile trditve v podporo tožbi v celoti zavrjene, zneska globe nikakor ni mogoče znižati niti *a fortiori* razveljaviti na podlagi tožbenih razlogov, navedenih v podporo tožbi.

Sklepna ugotovitev

- 272 Glede na vse navedene ugotovitve je treba tožbo zavrniti.

Stroški

- 273 V skladu s členom 134(1) Poslovnika se plačilo stroškov na predlog naloži neuspeli stranki. Ker tožeči stranki nista uspeli, se jima naloži, da poleg svojih stroškov nosita tudi stroške Komisije v skladu z njenimi predlogi.

Iz teh razlogov je

SPLOŠNO SODIŠČE (četrti razširjeni senat)

razsodilo:

1. Tožba se zavrne.

2. Družbama Ferriera Valsabbia SpA in Valsabbia Investimenti SpA se naloži plačilo stroškov.

Gervasoni

Madise

Nihoul

Frendo

Martín y Pérez de Nanclares

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourggu, 9. novembra 2022.

Podpisi